

**”Siis ihmiset aina tarvitsevat toisiaan”;
Ryhmätoiminnasta eväitä sosiaaliseen kotoutumiseen**

Hilla Kotala

Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma
Monografiamuotoinen
Kevätlukukausi 2024
Kasvatustieteen ja psykologian laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Kotala, Hilla. 2024. "Siis ihmiset aina tarvitsevat toisiaan"; Ryhmätoiminnasta eväitä sosiaaliseen kotoutumiseen. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen ja psykologian laitos. 58 sivua.

Tutkielma on toteutettu yhteistyössä kaksisuuntaista kotoutumista edistävän järjestön kanssa. Tutkielmassa perehdytään järjestön organisoimaan pienryhmätoimintaan, jossa yksin maahan tulleet maahanmuuttajat sekä suomalaiset tapaavat viikoittain ja viettävät aikaa yhdessä kokaten. Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa kyseiselle kotoutumista edistävälle järjestölle tietoa pienryhmän toiminnasta, sekä esittää tulosten pohjalta kehitysideoita toiminnan järjestäjille.

Kyseessä on aineistolähtöinen etnografinen tutkimus, johon aineisto kotoutumista edistävästä pienryhmätoiminnasta kerättiin osallistuvan havainnoinnin keinoin. Pienryhmän tapaamisia oli yhteensä kymmenen, ja ne vaihtelivat kestoltaan tunnista aina viiteen ja puoleen tuntiin asti. Tutkija oli läsnä jokaisella tapaamiskerralla. Tutkimukseen osallistujat olivat 21–32-vuotiaita eri taustoista tulevia nuoria aikuisia, ja pienryhmätoiminnassa heitä oli mukana yhteensä kahdeksan. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin etnografista lähestymistapaa.

Pienryhmätoiminnan eri ulottuvuudet rakentuivat yhteisen ajan vieton paikan sekä osallisuuden ympärille. Pienryhmätoiminnan keskeisenä paikkana oli osallistujien kodit sekä olohuoneen matto kunkin osallistujan kodissa, missä aikaa pitkälti vietettiin. Matto nähtiin huumorin ja yhteisten muistojen paikkana, kokoontumisen ja yhdessäolon paikkana, ruokailun paikkana sekä pelihetkien paikkana. Osallistujien osallisuutta toiminnassa lisäsi ohjaus ja tiedonanto, selkokielen käyttäminen sekä sopivan pienen ryhmäkoko.

Asiasanat: kotouttamistoiminta, sosiaalinen kotoutuminen, sosiaalinen tuki, osallisuus, yhteisö

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	2
SISÄLTÖ	3
1 JOHDANTO	5
2 KOTOAUTUMINEN	8
2.1 Sosiaalinen kotoutuminen	9
2.2 Kotouttaminen.....	10
2.3 Järjestöt kotouttajina	10
3 SOSIAALINEN TUKI, YHTEISÖT JA OSALLISUUS	14
3.1 Vuorovaikutus ja kieli	17
3.2 Yhteisöt ja osallisuus	19
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	22
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	24
5.1 Tutkimuskonteksti	24
5.2 Tutkimukseen osallistujat	25
5.3 Tutkimusaineiston keruu.....	27
5.4 Aineiston analyysi	29
5.5 Eettiset ratkaisut.....	31
6 MATTO TOIMINNAN SYMBOLINA	34
6.1 Matto kokoontumisen ja yhdessäolon paikkana.....	36
6.2 Matto pelihetkien paikkana.....	38
6.3 Matto ruokailun paikkana	39
6.4 Matto huumorin ja yhteisten muistojen paikkana	40
7 OSALLISUUDEN ULOTTUVUUDET	42
7.1 Kieli.....	42

7.2 Yhteinen toiminta ja kiinnostuksen kohteet	46
7.3 Paikka ja osallistujamäärä.....	48
7.4 Vastuuttaminen, tiedotus ja ohjaus	49
8 POHDINTA.....	51
8.1 Tulosten tarkastelu	51
8.1.1 Maton symboliikka	51
8.1.2 Osallisuuden ulottuvuudet.....	53
8.2 Tutkimuksen arviointi.....	55
8.3 Käytännön sovellukset.....	56
LÄHTEET	59
LIITTEET.....	67

1 JOHDANTO

Maahanmuutto on lisääntynyt Euroopassa tasaisesti vuodesta 1989 lähtien (Sobczyński, 2019, s. 9). Maailmassa tapahtuu jatkuvasti erilaisia ihmisoikeusrikkomuksia, aseellisia konflikteja sekä usein ilmastonmuutokseen linkittyviä luonnon mullistuksia, jotka pakottavat ihmiset lähtemään kodeistaan etsimään turvallisempia elinolosuhteita (Sisäministeriö, Turvapaikanhakijat ja pakolaiset, intermin.fi). Vuonna 2015 vain muutaman kuukauden aikana Eurooppaan virtasi ennätysmäärä noin 1,25 miljoonaa turvapaikanhakijaa (Sobczyński, 2019, s. 10). Eniten turvaa hakevia ihmisiä tuli tuolloin Syyriasta, Afganistanista ja Irakista, sillä näissä maissa aseelliset konfliktit olivat vastikään kärjistyneet (Sobczyński, 2019, s. 11-12). Suomeen turvapaikanhakijoita vuonna 2015 saapui noin 32 000 (Migri, 2016). Vuoteen 2022 mennessä omista kodeistaan oli paennut maailmanlaajuisesti noin 108,4 miljoonaa ihmistä (UNCHR Suomi, 2022). Vuonna 2023 maailmaa puhututtaa muun muassa Gazan alueen konflikti, Venäjän Ukrainaan kohdistuva hyökkäys, Syyrian sisäinen edelleen jatkuva aseellinen konflikti, Haitin nälänhätä sekä Pohjois-Afrikassa Sahalin alueella ilmaston muutoksen aiheuttama äärimmäinen kuivuus (UNRIC, 2023). Kansainväliset sopimukset velvoittavat Suomea ja muita Euroopan valtioita auttamaan hädässä olevia ja turvaa tarvitsevia ihmisiä. Suomi on muun muassa sitoutunut noudattamaan Geneven pakolaisten asemaa koskevaa kansainvälistä yleissopimusta, joka velvoittaa YK:n jäsenmaita tarjoamaan suojelua pakolaisille (Pakolaisten asemaa koskeva yleissopimus, 77/1968, 1968).

Kotoutuminen on prosessi, jonka aikana maahanmuuttaja löytää oman paikkansa tulomaasta (Saukkonen, 2020, e-kirja). Maat ilman siirtomaahistoriaa tai taustaa pitkäkestoisesta maahanmuutosta ovat maahanmuuttajalle erilainen asettumisen paikka kuin maat, joilta vastaava historia löytyy (Huttunen & Juntunen, 2020, s. 4138); Suomessa maahanmuutto on vielä jokseenkin tuore ilmiö. Tuttavuuksien, ystävien ja yhteisöjen löytäminen tulomaassa on yksi osa kotoutumisen prosessia. Tätä kutsutaan sosiaalisesti kotoutumiseksi, joka on yksi neljästä kotoutumisen osa-alueesta. Sosiaalinen kotoutuminen ei onnistu

ilman muilta ihmisiltä saatua tukea, yhteyksiä ja yhteisöjä (Sotkasiira, 2018, s. 36). Viittaan tutkielmassani usein yksin maahan tulleisiin maahanmuuttajiin. Tarkoitan tällä pakolaisia, turvapaikanhakijoita tai muita maahanmuuttajia, jotka ovat saapuneet Suomeen yksin ilman perhettä tai edes tuttaviam (Wessendorf, 2019a, s. 30; Björklund, 2014, s. 85), mikä tekee heistä haavoittuvassa asemassa olevia sekä korostaa sosiaalisen kotoutumisen ja kotouttamisen tärkeyttä heidän kohdallaan.

Ensimmäiset yksin maahan tulleiden pakolaisten tai turvapaikanhakijoiden kohtaamat ihmiset tulomaassa ovat usein eri laitosten virkailijat, virkavallan edustajat sekä vastaanottokeskuksen työntekijät. Ihmissuhteet näiden ihmisten kanssa jäävät väistämättäkin ammattietiikan velvoittamalle tasolle. Vastaanottokeskuksissa asuessaan turvapaikanhakijat jäävät usein vaille kontaktia paikallisten ihmisten kanssa, ja viettävät eniten aikaa muiden samaa kieltä puhuvien turvapaikanhakijoiden kesken (Koskinen-Sinisalo, 2015, s. 113). Vastaanottokeskuksista turvapaikanhakijat muuttavat omaan asuntoon sekä aloittavat opinnot tai työt.

Jos perhettä ei asu Suomessa, maahanmuuttajien tuttavuudet syntyvät usein opintojen ja töiden kautta (Koskinen-Sinisalo, 2015, s. 112). Nämäkin vuorovaikutussuhteet paikallisten ja maahanmuuttajien välillä jäävät usein valitettavan pintapuoliseksi (Huttunen & Juntunen, 2020, s. 4135; Björklund, 2014, s. 72), eikä syvempää ihmissuhdetta pääse muodostumaan. Maahanmuuttajien mukaan suomalaiset ovat pääasiassa ystävällisiä, mutta vuorovaikutustilanteet heidän kanssaan voivat olla silti kieli- sekä kulttuurierojen takia hankalia (Valkeapää, 2016, s. 68–69). Kuitenkin maahanmuuttajat toivoivat lisää vuorovaikutusmahdollisuuksia suomalaisten kanssa (Valkeapää, 2016, s. 68–69). Merkityksellisten ihmissuhteiden puute, kokemukset syrjinnästä sekä yhteiskuntaan kuulumattomuuden puute voivat tuottaa maahanmuuttajille yksinäisyyden kokemuksia (Esberg, 2020, s. 128). Osallisuuden kokemus onkin yhteydessä yksilön terveyteen ja hyvinvointiin (Rouvinen-Wilenius ym., 2011b, s. 50). Mikäli maahanmuuttaja ei koe olevansa osa suomalaista yhteiskuntaa tai kuulu mihinkään yhteisöön tulomaassa, sillä

voi olla negatiivisia vaikutuksia hänen hyvinvointiinsa. Kuitenkin jokaisella ihmisellä tulisi olla mahdollisuus päästä osaksi erilaisia yhteisöjä, ja voimaantua sen avulla myös yksilöinä (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist, 2011a, s. 10).

Valtion tukemien maahanmuuttajien kotoutumista edistävien järjestöjen ja yhdistysten tehtäviä ovat muuttaa asenteita maahanmuuttoa kohtaan positiivisemmaksi, auttaa maahanmuuttajia navigoimaan heille vielä vieraassa yhteiskunnassa (Valero ym., 2020, s. 173) sekä tarjota maahanmuuttajille mahdollisuuksia tavata ihmisiä eri kulttuureista (Turtiainen ym., 2018, s. 11; Vuori, 2015). Järjestöt ja yhdistykset jatkavat palveluyhteiskunnan työtä edistämällä maahanmuuttajien kotoutumista valtion toteuttaman kestoltaan muutaman vuoden mittaisen kotouttamisen jälkeen. Kotoutuminen on pitkälinen prosessi (Saukkonen, 2020, e-kirja), jonka voidaan ajatella jatkuvan maahanmuuttajan loppuelämän ajan. Toki tämä on yksilöllistä, ja maahanmuuttajat kokevat kotoutumisen kukin omalla tavallaan. Kotoutumista edistävien järjestöjen toimintaan osallistuvat suomalaiset puolestaan pääsevät kohtaamaan erilaisista taustoista ja kulttuureista tulevia ihmisiä. Tutkielmassani tarkastelen kotoutumista edistävän yhdistyksen organisoimaa pienryhmätoimintaa, jossa suomalaiset ja maahanmuuttajat viettävät aikaa toistensa kanssa, ja laittavat ruokaa yhdessä.

2 KOTOUTUMINEN

Kotoutuminen käsittää kaikki ne prosessit, joiden aikana maahanmuuttaja asettuu tulomaahan, sopeutuu uusiin olosuhteisiin ja löytää oman paikkansa yhteiskunnassa (Saukkonen, 2020, e-kirja; Saukkonen, 2016; Turtiainen ym., 2018, s. 12). Laki kotoutumisen edistämisestä määrittelee tarkemmin kotoutumisen olevan ”maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla, kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen” (Finlex, Laki kotoutumisen edistämisestä, 2010). Kotoutumisen käsite jakautuu rakenteelliseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja identifioituvaan kotoutumiseen. Rakenteellisella kotoutumisella tarkoitetaan yhteiskunnallisen tiedon hankkimista, tulevaisuuden suunnittelua sekä tulevaisuuden riskien ja mahdollisuuksien tunnistamista (Valkeapää, 2016, s. 90), ammattiin kouluttautumista sekä lopulta työllistymistä tulomaassa (Turtiainen ym., 2018, s. 8). Kulttuurinen kotoutuminen sen sijaan käsittää tulomaan kielen tai kielten oppimisen, kansalaistoimintaan osallistumisen sekä tulomaan yhteiskunnan arvoihin ja normeihin sopeutumisen (Ruiz Sportmann & Greenspan, 2019, s. 938). Sosiaalinen kotoutuminen merkitsee sosiaalisten verkostojen omaamista tulomaassa, kuulumista eri yhteisöihin sekä tulomaan yhteiskuntaan (Laurensyeva & Venturini, 2017, s. 285). Kaiken kaikkiaan kotoutumisen tavoitteena on, että maahanmuuttaja kokee lopulta olevansa tulomaan yhteiskunnan täysivaltainen jäsen (Nortio, 2019, s. 209). Maahanmuuttaja siis identifioituu tulomaan yhteiskunnan jäseneksi. Integraation käsite voidaan nähdä yläkäsitteenä kotoutumisen käsitteelle; Integraatio kattaa hallinnolliset ja poliittiset kotoutumista tukevat toimet sekä maahanmuuttajille kohdennetut kotoutumista edistävät palvelut (Saukkonen, 2020, e-kirja).

Kotoutuminen määritellään nykyään kahdensuuntaisena prosessina, mikä tapahtuu vuorovaikutuksessa tulomaan yhteiskunnan, paikallisten ihmisten ja maahanmuuttajan välillä (Fer, 2016, s. 23). Se vaatii sekä paikallisilta että

maahanmuuttajilta suvaitsevaisuutta ja mukautumista (Ruiz Sportmannin & Greenspan, 2019, s. 938). Kahdensuuntaisen kotoutumisen toteutumiseksi paikallisten ja maahanmuuttajien tulee tehdä yhteistyötä, jotta yhteiskunta pystyy hyötymään molempien ryhmien erityisistä taidoista ja vahvuuksista (Rodriguez, 2018, s. 354). Paikallisten ihmisten on aktiivisesti pyrittävä ottamaan kontaktia ja olemaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa maahanmuuttajien kanssa kulttuurien välisen yhteisymmärryksen sekä kunnioituksen saavuttamiseksi (Ali ym., 2021, s. 11). Sekä maahanmuuttajat että paikalliset oppivat elämään erilaisten ihmisten kanssa pitkäjänteisten ja säännöllisten kohtaamisten myötä (Wessendorf, 2019b, s. 140). Kahdensuuntainen kotoutuminen siis tarkoittaa, että maahanmuuttajan sopeutuessa tulomaan yhteiskuntaan myös paikalliset kerryttävät lisää rakenteellista, kulttuurista ja sosiaalista pääomaa maahanmuuttajien saapumisen myötä.

2.1 Sosiaalinen kotoutuminen

Sosiaalinen kotoutuminen voidaan määritellä kahdesta eri näkökulmasta. Maahanmuuttajalle sosiaalinen kotoutuminen merkitsee kokemusta tulomaan yhteiskuntaan kuulumisesta (Laurensyeva & Venturini, 2017, s. 285). Maahanmuuttajien tottuu tulomaassa uudenlaiseen kulttuurisesti, etnisesti ja uskonnollisesti monimuotoiseen sosiaaliseen ympäristöön (Wessendorf, 2019b, s. 142–143). Paikalliselle sosiaalinen kotoutuminen näyttäytyy maahanmuuttajien hyväksymisenä osaksi paikallista yhteiskuntaa tai yhteisöä (Laurensyeva & Venturini, 2017, s. 285). Erilaisten uskontojen, etnisyyksien (Ali ym., 2021, s. 11), kielten ja kulttuurien arvostaminen, kulttuurisen monimuotoisuuden käsitteen ymmärtäminen ja sen läsnäolon hyväksyminen sekä sosiaaliseen elämään linkitettyjen sensitiivisyyden sekä tasa-arvoisuuden periaatteiden noudattaminen edistävät sosiaalisen kotoutumisen toteutumista yhteisöissä (Noe, ym., 2018, s. 758).

Sosiaalinen integraatio linkittyy vahvasti sosiaalisen kotoutumisen käsitteeseen. Se tarkoittaa vastaanottavia ja erilaisuutta hyväksyviä

yhteiskuntarakenteita, jotka mahdollistavat heterogeenisten ihmisryhmien rinnakkaiselon (Sandell & Contucci, 2015, s. 1276). Sosiaalinen integraatio toimii ponnahduslautana onnistuneelle sosiaaliselle kotoutumiselle (Sandell & Contucci, 2015, s. 1276).

2.2 Kotouttaminen

Kotouttamisella tarkoitetaan ”kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla” (Finlex, Laki kotoutumisen edistämisestä, 2010). Kotouttaminen tarkoittaa siis toimenpiteitä, joilla pyritään aktiivisesti edistämään maahanmuuttajien kotoutumista (Saukkonen, 2020, e-kirja). Suomessa maahanmuuttajalle laaditaan Työ- ja elinkeinotoimiston sekä kunnan kanssa yhteistyössä kestoltaan 3-vuotinen kotoutumissuunnitelma, jonka aikana kotouttamista toteutetaan (Laki kotoutumisen edistämisestä, 681/2023, 2023). Kuitenkaan kaikki maahanmuuttajat eivät pysty täysin kotoutumaan tässä ajassa (Turtiainen ym., 2018, s. 8), vaan kotoutuminen voi kestää ihmisestä riippuen jopa vuosikymmeniä (Saukkonen, 2020, e-kirja). Kotoutuminen on hyvin pitkäaikainen ja laaja, monia elämän eri osa-alueita kattava prosessi. Esimerkiksi maahanmuuttajan työllistyminen ei riitä kertomaan siitä, onko tämä kotoutunut vai ei (Saukkonen, 2020, e-kirja). Työllistymisestä voidaan päätellä ainoastaan rakenteellisen kotoutumisen toteutumista, mutta sen perusteella ei voida tietää, maahanmuuttajan kulttuurisen, sosiaalisen tai identifioivan kotoutumisen tilannetta.

2.3 Järjestöt kotouttajina

Kolmannen sektorin voittoa tavoittelemattomat organisaatiot ja järjestöt tukevat toiminnallaan valtion kotouttamistehtävää (Turtiainen & Sapir, 2021, s. 20). Maahanmuuttajien kotoutumista edistäviä aktiviteettejä järjestääkseen järjestöt tekevät yhteistyötä viranomaisten sekä kasvatukseen ja koulutukseen keskittyvien järjestöjen kanssa (Frödin ym., 2021, s. 12–13). Valtion tukemien

järjestöjen tarjoamat aktiviteetit vaihtelevat paljon riippuen kohderyhmästä eli kyseisen järjestön toimintaan osallistuvista maahanmuuttajista sekä heidän tarpeistaan (Frödin ym., 2021, s. 12–13). Mikäli toiminta ei kohtaa maahanmuuttajien tarpeita, eivät he myöskään osallistu siihen aktiivisesti (Turtiainen ym., 2018, s. 356).

Kotoutumista tukevat aktiviteetit voivat liittyä maahanmuuttajan sosiaaliseen elämään, hyvinvointipalveluiden hyödyntämiseen tai työmarkkinoille mukaan pääsemiseen (Frödin ym., 2021, s. 12–13). Maahanmuuttajat voivat kokevat Suomen sosiaaliturvajärjestelmän sekä siihen liittyvän byrokratian haastavaksi navigoida (Sotkasiira, 2018, s. 38). Valtion tukemat maahanmuuttajajärjestöt tarjoavat maahanmuuttajille ohjausta julkisen puolen hyvinvointipalveluiden ymmärtämisen sekä käytön suhteen (Frödin ym., 2021, s. 12). Maahanmuuttajille tarjotaan apua esimerkiksi terveystalveluiden ajanvarauksessa sekä kunnallisen asunnon löytämisessä. Onnistunut kotoutuminen vaatii maahanmuuttajalta ymmärrystä yhteiskunnasta sekä sen palvelujärjestelmistä (Sotkasiira, 2018, s. 38). Näiden asioiden hahmottamiseksi eri tahoilta saatu tuki on maahanmuuttajille erityisen tärkeää. Työmarkkinoihin liittyvät järjestöjen maahanmuuttajille tarjoamat palvelut voivat olla esimerkiksi ohjausta ansioluettelon kirjoittamisen suhteen tai harjoittelua työhaastattelua varten (Frödin ym., 2021, s. 12–13). Kotouttamistyön yhtenä tavoitteena on järjestää maahanmuuttajille mahdollisuuksia kulttuurisiin kohtaamisiin (Vuori, 2015; Turtiainen ym., 2018, s. 11). Erilaisten kulttuurien kohtaaminen tuottaa havaintoja ihmisten erilaisista elämäntavoista ja tapakulttuureista (Koskinen-Sinisalo, 2015, s. 110).

Maahanmuuttajat voivat saada elämäänsä järjestöjen ja hankkeiden kautta tavoitteellista toimintaa sekä merkityksellisiä ihmissuhteita (Vine & Greenwood, 2023, verkkojulkaisu; Anis & Esberg, 2018, s. 229). Toiminta erilaisissa hankkeissa voi toimia maahanmuuttajille turvalliselta paikalta tutustua paikallisiin ja saada uusia tuttavuuksia (Vine & Greenwood, 2023, verkkojulkaisu). Maahanmuuttajayhdistysten toiminnan kautta kerrytetyt vuorovaikutussuhteet voivat olla hyvinkin merkityksellisessä asemassa maahanmuuttajan elämässä

(Kokkonen, 2010, s. 131). Maahanmuuttajat voivat päästä käsiksi erilaisiin paikallisiin resursseihin paikallisten ystäviensä kautta (Vine & Greenwood, 2023, verkkojulkaisu). Paikalliset ystävät voivat myös tukea maahanmuuttajia navigoimaan tulomaan yhteiskunnassa (Vine & Greenwood, 2023, verkkojulkaisu) esimerkiksi auttamalla tiedonhaussa ja ohjaamalla heidät palveluiden pariin.

Henkilökohtaiset kohtaamiset ja ihmissuhteet maahanmuuttajien kanssa vähentävät paikallisten maahanmuuttajiin linkittämiä stereotypioita (Knappert ym., 2021, s. 436; Allport, 1954) sekä maahanmuuttajiin kohdistuvia negatiivisia asenteita (Shi, 2023, verkkojulkaisu; Swart ym., 2023, s. 52–53; Green ym., 2020, s. 642; Allport 1954). Valtioissa, joissa on inklusiivinen maahanmuuttopolitiikka, paikalliset kohtaavat maahanmuuttajia arjessaan useammin (Green ym., 2020, s. 642). Järjestötoimintaan osallistuvat paikalliset ja maahanmuuttajat kohtaavat toiminnan aikana erilaisista taustoista ja erilaisiin ryhmiin kuuluvia ihmisiä, ja saavat mahdollisuuden solmia uusia ystävyysuhteita heidän kanssaan (Vine & Greenwood, 2023, verkkojulkaisu). Jos paikallisella ihmisellä on yksi tai useampi ulkomaalaistaustainen ystävä, hän voi ymmärtää paremmin maahanmuuton realiteetteja (Shi, 2023, verkkojulkaisu), kuten esimerkiksi turvapaikan hakijoiden kohtaamaa rakenteellista epäoikeudenmukaisuutta (Vine & Greenwood, 2023, verkkojulkaisu). Paikalliset, joilla on maahanmuuttajaystäviä, todennäköisemmin kannattavat maahanmuuttajien oikeuksien edistämistä, pyrkivät toiminnallaan sosiaaliseen koheesioon sekä toimivat aktiivisemmin yhteiskunnan hyväksi (Vine & Greenwood, 2023, verkkojulkaisu). Monenlaisista lähtömaista tulevien maahanmuuttajien joukko sekä paikalliset ihmiset yhdessä muodostavat moninaisen kohtaamisten tilan (Huttunen & Juntunen, 2020, s. 4138).

Kulttuurien välisten projektien järjestäminen auttaa maahanmuuttajia samaistumaan muihinkin kuin omaa kulttuuria edustaviin ihmisryhmiin (Taskinen, 2017, s. 178). Lähi-Idästä kotoisin olevien maahanmuuttajien mukaan yksi toimivimmista tavoista tutustua suomalaisiin on kaikille, sekä suomalaisille että maahanmuuttajille, avoimeen toimintaan osallistuminen (Esberg, 2020, s.

72). Maahanmuuttajan kulttuurin tunteminen eli kulttuurispesifi tietämys, helpottaa suomalaisen ja maahanmuuttajan välistä vuorovaikutusta sekä keskinäistä ymmärrystä (Esberg, 2020, s. 65). Maahanmuuttajien ja suomalaisten välille voi syntyä ristiriitatilanteita, jos yksilöillä ei ole riittävästi tietoa erilaisista toimintatavoista (Valkeapää, 2016, s. 79). Kansalaisjärjestöissä toimineiden maahanmuuttajataustaisten vapaaehtoisten mukaan paikallisille ja maahanmuuttajille kohdennettu ryhmätoiminta on kulttuurien välisen kohtaamisen ja neuvottelun paikka (Ruiz Sportmann & Greenspan, 2019, s. 939). Maahanmuuttajien mukaan suomalaisten torjuvat asenteet olivat lieventyneet, kun omaa kulttuuria on esitelty ja selitetty suomalaisille (Esberg, 2020, s. 123). Kulttuurien väliset projektit, joissa omaa kulttuuria esitellään toisesta kulttuurista tuleville ihmisille, tulee kuitenkin aina järjestää maahanmuuttajan ehdoilla (Taskinen, 2017, s. 178).

Conclusion

Järjestöissä tai yhdistyksissä vapaaehtoisena toimivat maahanmuuttajat voivat kokea vapaaehtoisuudessaan samankaltaista hyväksyntää kuin perheperheenjäsenilleen tarjoaa (Ruiz Sportmannin & Greenspanin, 2019, s. 939). Järjestötoimintaan osallistuminen voi siis edesauttaa maahanmuuttajan yhteisöihin kiinnittymistä sekä ihmissuhteiden ja kuulumisen kokemuksen syntymistä. Maahanmuuttajan vapaaehtoisena toimiminen sekä vapaaehtoiseksi identifioituminen on tärkeä kotoutumista edistävä tekijä (Ruiz Sportmann & Greenspan, 2019, s. 939). Yhteiskunnallisen osallistumisen puute sen sijaan voi lisätä yksilön syrjäytymisriskiä (Kumpulainen & Husu, 2020, s. 41).

3 SOSIAALINEN TUKEA, YHTEISÖT JA OSALLISUUS

Muiden ihmisten tukemana sopeutuminen uuteen kulttuuriin sekä kasvaminen autonomiseksi yksilöksi tulomaan yhteiskunnassa on mahdollista (Sotkasiira, 2018, s. 36). Tukea tarjoavat sosiaaliset verkostot edistävät maahanmuuttajien kykyä selviytyä vastoinkäymisistä sekä yksinäisyyden kokemuksista (Lee ym., 2020, e-kirja). Maahanmuuttajien työ- sekä opiskelutoverit sekä kansalaisjärjestöjen kautta tavatut tuttavat tarjoavat maahanmuuttajille sosiaalista tukea mutta myös apua käytännön asioissa, kuten asunnon löytämisessä tai virastoissa asioimisessa (Phillimore ym., 2021, s. 15; Wessendorf & Phillimore, 2019, s. 132). Erilaiset toimet, kuten esimerkiksi projektit tai hankkeet, joissa pyritään lisäämään maahanmuuttajan saamaa sosiaalista tukea voivat mahdollistaa paremman selviytymisen maahanmuuttoon liittyvistä sosiaalisista haasteista (Lee ym., 2020, e-artikkeli).

Maahanmuuttajien sosiaaliset kontaktit ulottuvat usein Suomen valtion rajojen ulkopuolelle. Maahanmuuttajat käyttävät sosiaalista mediaa tai soittavat puheluita pitääkseen yhteyttä lähtömaassa asuvaan perheeseen ja sukuun (You & Ma, 2022, e-artikkeli; Honkasalo, 2017, s. 11) sekä vierailevat lähtömaassa aika ajoin (Huttunen & Juntunen, 2020, s. 4138). Ylirajaisiin vuorovaikutussuhteisiin liittyy usein ikävää ja kaipausta (Honkasalo, 2017, s. 11; Kokkonen, 2010, s. 69). Transnationaalinen eli valtioiden välinen liikkuvuus ei ole mahdollista, mikäli lähtömaan turvallisuustilanne on epävaka (Kokkonen, 2010, s. 69), kuten esimerkiksi jossain Lähi-Idän maissa (Huttunen & Juntunen, 2020, s. 4133). On mahdollista, että maahanmuuttajien tai varsinkin pakolaisten läheiset, perhe ja suku, ovat levittäytyneet laajemmalle alueelle, eri maanosiin ja maihin, kuin vain lähtömaahan (Björklund, 2014, s. 44; Kokkonen, 2010, s. 69).

Yhteisöllisestä kulttuurista tulevan ihmisen sosiaalisen kohteliaisuuden normit poikkeavat yksilöllisestä kulttuurista tulevan ihmisen vastaavista normeista, mikä voi haastaa ihmisten keskinäisen ymmärryksen (Esberg, 2020, s.

74). Maahanmuuttajanuorten mukaan suomalaisiin nuoriin on hankala tutustua koulussa ja harrastusten parissa (Honkasalo, 2017, s. 11; Onodera & Peltola, 2017, s. 33). Erilaisesta kulttuurista tulevien maahanmuuttajien silmissä suomalaiset voivat olla vaikeasti lähestyttäviä, sillä he ovat jokseenkin etäisiä, varautuneita (Esberg, 2020, s. 72; Wessendorf & Phillimore, 2019, s. 130; Onodera & Peltola, 2017, s. 33), sisäänpäin kääntyneitä sekä vähäpuheisia (Koskinen-Sinisalo, 2015, s. 109; Kokkonen, 2010, s. 133). Monet maahanmuuttajat ovat voineet tottua erilaiseen tapaan olla sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa, ja siksi heidän mielestään suomalaisia voi olla raskasta kohdata (Koskinen-Sinisalo, 2015, s. 109). Maahanmuuttajat voivat olla myös epäileväisiä sen suhteen, pystyvätkö suomalaiset aidosti kuuntelemaan sekä ymmärtämään heidän taustaansa ja kokemuksiaan (Huttunen & Juntunen, 2020, s. 4135). Lisäksi maahanmuuttajien aiemmat kokemukset syrjinnästä voivat tuottaa epäluuloa paikallisten lähetysmiisirytyksiä kohtaan (Vine & Greenwood, 2023, verkkojulkaisu). Maahanmuuttajien mukaan suomalaiset voisivat ottaa enemmän muita ihmisiä huomioon, lisätä positiivista (Esberg, 2020, s. 74) ja lämminhenkistä vuorovaikutusta sekä ilmaista tunteitaan voimakkaammin ollessaan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa (Koskinen-Sinisalo, 2015, s. 109).

Kaikesta huolimatta useat maahanmuuttajat haluaisivat solmia enemmän suhteita suomalaisten kanssa (Honkasalo, 2017, s. 13) oppiakseen paremmin paikallista kieltä sekä saadakseen tietoa paikallisista toimintatavoista (Kokkonen, 2010, s. 128). Jotkut maahanmuuttajat myös ajattelevat, että ihmissuhteet suomalaisten kanssa edistävät suomalaiseen yhteiskuntaan kiinnittymistä sekä helpottavat elämän merkityksellisyyden löytymistä (Honkasalo, 2017, s. 11). Ihmissuhteiden muodostuminen on aikaa vievä prosessi (Kokkonen, 2010, s. 137). Vaikka suhde toisen ihmisen kanssa olisi käytännön tasolla toimiva, ei se välttämättä kuitenkaan syvenny koskaan ystävyysuhteeksi (Onodera & Peltola, 2017, s. 30). Ystävyudessa sosiaalisen suhteen laadulliset ominaisuudet, kuten sosiaalinen tuki, tunnetuki, luottamus ja kumppanuus ovat voimakkaammin esillä kuin vain tuttavien välisissä

ihmissuhteissa (Fehr & Harasymchuk, 2022, verkkojulkaisu). Varsinkin maahanmuuttajien ja suomalaisten väliset ihmissuhteet jäävät valitettavan usein varsin pinnallisiksi (Huttunen & Juntunen, 2020, s. 4135; Björklund, 2014, s. 72).

Uuteen maahan muuton jälkeen maahanmuuttaja voi joutua aloittamaan ikään kuin tyhjältä pöydältä alkaessaan kerryttämään itselleen sosiaalisia verkostoja (Kokkonen, 2010, s. 125). Yksittäinen ystävällisen ihmisen kohtaaminen, hymy tai tervehdys, voi tuntua maahanmuuttajasta hyvinkin merkitykselliseltä ja edistää tämän tulomaahan asettumista (Pöyhönen, 2019 ym., s. 193; Wessendorf & Phillimore, 2019, s. 130; Koskinen-Sinisalo, 2015, s. 112). Yksin maahan tulleet maahanmuuttajat alkavat pian maahan tulon jälkeen rakentamaan sosiaalisia kontakteja ihmisten kanssa, joilla on jotain yhteistä heidän kanssaan, kuten esimerkiksi sama kieli, koulutustausta, yhteinen kiinnostuksen kohde (Wessendorf, 2019a, s. 30), kansalaisuus tai elämäntilanne (Onodera & Peltola, 2017, s. 30). Vasta maahan tulleet maahanmuuttajat, joiden kontaktit tulomaassa ovat vähäisiä, tutustuvat usein aluksi muihin maahanmuuttajiin (Pöyhönen ym., 2019, s. 193; Phillimore, Humphris & Khan, 2018, s. 222). Maahanmuuttajien hakeutuminen muiden maahanmuuttajien tai samasta etnisestä ryhmästä tulevien ihmisten seuraan saattaa juontaa juurensa maahanmuuttajan vertaistuen kaipuusta (Koskinen-Sinisalo, 2015, s. 113) sekä siitä, että heillä on vähemmän yhdistäviä tekijöitä valtaväestön kanssa (Fehr & Harasymchuk, 2022, verkkojulkaisu).

Yksinäisyydellä tarkoitetaan riittävien sosiaalisten suhteiden puuttumisesta johtuvaa negatiivista tunnetilaa (Hyttinen & Valkonen, 2018, s. 27). Muun muassa sosiaalisiin yhteisöihin kuulumattomuus, ihmissuhteiden vähyys sekä harvat kohtaamiset ystävien ja tuttavien kanssa aiheuttavat yksilöissä yksinäisyyttä (Luhmann & Hawkley, 2016, s. 952). Joidenkin tutkimusten mukaan maahanmuuttajat kokevat keskimäärin enemmän yksinäisyyttä kuin kantaväestö (Ponizovsky & Ritsner, 2004, s. 411). Jotkut maahanmuuttajat kokevat sosiaalista ulkopuolisuutta, ja heistä merkityksellisten ihmissuhteiden muodostaminen voi olla vaikeaa (Wessendorf & Phillimore, 2019, s. 133). Jos maahanmuuttajia ei lähestytä sosiaalisissa tilanteissa tai heidän

keskustelunavauksiinsa ei reagoida, he voivat kokevat itsensä merkityksettömäksi (Esberg, 2020, s. 124–125). Mikäli maahanmuuttajalta puuttuu tulomaassa sosiaalinen verkosto, hän saattaa eristäytyä ja hänen yrityksensä päästä osalliseksi ympäröivää yhteisöä vähenevät (Phillimore ym., 2021, s. 15). Maahanmuuttajan yksinäisyys voidaankin nähdä pysähtyneenä tilana, jossa kotoutuminen ei edisty (Sotkasiira, 2018, s. 36).

3.1 Vuorovaikutus ja kieli

Vuorovaikutus tarkoittaa informaation jakamista esimerkiksi suullisesti, kirjainsymbolien välityksellä tai kehonkielen avulla (Fer, 2016, s. 22). Vuorovaikutussuhde on kahden ihmisen välinen suhde, jota ylläpidetään toistuvan vuorovaikutuksen keinoin (Kokkonen, 2010, s. 124). Jotta vuorovaikutussuhteita voi syntyä, tulee yksilöllä olla mahdollisuus kohdata muita ihmisiä ja aloittaa vuorovaikutus heidän kanssaan sekä paikka, jossa vuorovaikutus voi jatkua (Kokkonen, 2010, s. 129–130). Maahanmuuttajat sopeutuvat uuteen ympäristöönsä, kun he vuorovaikuttavat ympärillään olevien ihmisten kanssa (Fer, 2016, s. 23; Koskinen-Sinisalo, 2015, s. 111). Yksilön sosiaalinen verkosto tarkoittaa tämän ympärille ajan mittaan muodostunutta erilaisista vuorovaikutussuhteista koostuvaa sosiaalisten suhteiden verkkoa (Pöyhönen ym., 2019, s. 186). Maahanmuuttajan mahdollisuudet tavata asuinympäristössään erilaisia ihmisiä edesauttavat laajempien sosiaalisten verkostojen rakentumisesta (Phillimore ym., 2021, s. 15). Sosiaalisten verkostojen vähyys tai puuttuminen voi näkyä yksilön elämässä esimerkiksi sosiaalisen tuen puutteena (Pöyhönen, 2019, s. 189). Sosiaaliset suhteet eivät muodostu tulomaassa automaattisesti, vaikka maahanmuuttajalla olisikin opiskelu- tai työpaikka (Wessendorf & Phillimore, 2019, s. 133; Turtiainen ym., 2018, s. 11). Ympäristö, jossa suurin osa ihmisistä kuuluu valtaväestöön voi vaikeuttaa johonkin muuhun ryhmään kuuluvan ihmisen ystäväystymistä heidän kanssaan (Vaida & Şerban, 2021, s. 99–100). Useat maahanmuuttajat näkevät silti työpaikan

potentiaalisena paikkana solmia uusia vuorovaikutussuhteita (Kokkonen, 2010, s. 130).

Kielitaito voi tarkoittaa maahanmuuttajalle tapaa olla yhteisön jäsen, kuulua jonnekin sekä kokea omaavansa mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä (Kokkonen ym., 2019, s. 99). Kielten osaaminen mahdollistaa maahanmuuttajille laajemmat sosiaaliset verkostot (Lee ym., 2020, e-kirja; Kokkonen ym., 2019, s. 99; Onodera & Peltola, 2017, s. 30). Toisaalta kielivähemmistöön kuuluminen asettaa maahanmuuttajan erityisen herkkään asemaan, ja saattaa vaikeuttaa ihmissuhteiden muodostumista (Esberg, 2020, s. 68–69; Onodera & Peltola, 2017, s. 30; Kokkonen, 2010, s. 125), jo olemassa olevien ihmissuhteiden syventymistä paikallisten kanssa (Ali ym., 2021, s. 8) sekä lisätä kulttuurien välistä separaatiota (Valkeapää, 2016, s. 90). Maahanmuuttaja voi kokea epävarmuutta sekä haluttomuutta tutustua uusiin ihmisiin heikon kielitaidon vuoksi ja koko ihmissuhteen muodostamisen prosessi suomalaisten kanssa voi tuntua maahanmuuttajasta siksi vaikealta (Kokkonen, 2010, s. 127, 133). Ihmissuhteiden muodostamisessa kielitaidon lisäksi tarvitaan myös taitoa ymmärtää vuorovaikutusta ohjaavia sosiokulttuurisia normeja sekä sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyviä sääntöjä (Ali ym., 2021, s. 8), mitkä saattavat poiketa paljonkin normeista ja säännöistä maahanmuuttajan lähtömaassa (Kokkonen, 2010, s. 125). Mitä kauempana maahanmuuttajan lähtömaa Suomesta sijaitsee, sitä haastavampaa tämän voi olla oppia suomen kieltä ja sopeutua länsimaiseen elämäntapaan (Esberg, 2020, s. 68). Maahanmuuttajan kielitaito, sukupuoli sekä tulotaso ovat yhteydessä heidän saamansa sosiaalisen tuen määrään, yksinäisyyden kokemukseen sekä kykyyn selviytyä vastoinkäymisistä (Lee ym., 2020, e-kirja; Ruiz Sportmann & Greenspan, 2019, s. 938).

Sosiaaliset yhteydet muihin ihmisiin paikallisella tasolla auttavat maahanmuuttajaa oppimaan paikallista kieltä (Ali ym., 2021, s. 8) sekä kartuttamaan kulttuurista tietoa, jota tulomaahan asettumiseen tarvitaan (Phillimore ym., 2021, s. 15). Kohtaamiset, joissa ryhmän ainoana yhteisenä kielenä on suomi, mahdollistavat puhutun suomen kielen harjoittelua ja edistävät maahanmuuttajien kielitaitoa (Kokkonen ym. 2019, s. 98; Koskinen-

Sinisalo, 2015, s. 115–116). Halu päästä osalliseksi johonkin ympärillä olevaan yhteisöön kommunikoinnin keinoin voi motivoida maahanmuuttajaa oppimaan kieltä (Taskinen, 2017, s. 183). Maahanmuuttajat voivat käyttää monikielisissä ryhmissä esimerkiksi kännyköiden käännohjelmia vuorovaikutuksen tukena (Onodera & Peltola, 2017, s. 30). Ajan viettäminen monikielisissä ryhmissä edistää maahanmuuttajien kykyä hyväksyä eri kieliä puhuvia ihmisiä sekä lisää heidän ongelmanratkaisutaitojansa kielellisiä haasteita kohdatessa (Onodera & Peltola, 2017, s. 30).

3.2 Yhteisöt ja osallisuus

Maahanmuuttajien sosiaaliset suhteet tulomaassa muodostuvat usein erilaisiin yhteisöihin osallistumisen myötä (Fehr & Harasymchuk, 2022, verkkojulkaisu; Phillimore, ym., 2021, s. 15). Yhteisö muodostuu, kun ihmiset toiminnan kautta kohtaavat toisensa ja omaavat vähintään yhden heitä yhdistävän tekijän (Kalliokoski, 2020, s. 77). Yhdessä vietetty aika tuottaa kokemuksen ihmisten välisestä luottamuksesta sekä yhteisössä hyväksytyksi tulemisesta (Louhela, 2016, s. 270). Yhdessä tekeminen, toisiinsa tutustuminen, ryhmän jäsenten keskinäinen luottamus sekä yksilöiden itsevarmuus edistävät yhteisöllisyyden kokemuksen syntymistä ryhmässä, joka koostuu erilaisista taustoista tulevista ihmisistä (Kokkonen ym. 2019, s. 98).

Lähi-Idästä Suomeen tulleet maahanmuuttajat pitivät yhteisöllisyyttä omalle kulttuurilleen ominaisena sekä yksilöille tukea ja turvaa luovana tekijänä (Esberg, 2020, s. 70). Maahanmuuttajalle oman kulttuurin merkitys sekä halu säilyttää kulttuuriset perinteet ja toimintatavat korostuvat uuteen kulttuuriseen ympäristöön muuton jälkeen, kun omasta kulttuurista poikkeava kulttuuri on voimakkaammin läsnä maahanmuuttajan jokapäiväisessä elämässä (Esberg, 2020, s. 69). Erilaisista taustoista tulevien ihmisten tapaaminen tarjoaa maahanmuuttajille mahdollisuuden kertoa heidän omista kulttuurisidonnaisista tavoistaan ja käytännöistään sekä henkilökohtaisista kiinnostuksen kohteistaan (Ali, ym., 2021, s. 8). Suomessa jonkin aikaa asuttuaan maahanmuuttajat

saattavat kokea, etteivät he kuulu täysin tulomaan tai lähtömaan kulttuuriin, jolloin kulttuurinen kuulumisen kokemus ei täysin toteudu (Esberg, 2020, s. 71). Toisaalta maahanmuuttaja voi kokea samaistuvansa osin molempiin kulttuureihin (Koskinen-Sinisalo, 2015, s. 129). Maahanmuuttajanuorilla, kuten kaikilla meistä, on tarve kokea kuuluvansa johonkin (Björklund, 2014, s. 71). Sosiaalinen kuulumisen kokemus muodostuu maahanmuuttajan sosiaalisten suhteiden tuomasta turvallisuuden tunteesta (Phillimore, ym., 2021, s. 15).

Ryhmän muodostumisen kannalta on tärkeää, että ryhmällä on yhteinen tavoite, jonka eteen ryhmän jäsenet yhdessä työskentelevät (Vaida & Şerban, 2021, s. 99–100). Onnistuneesta kuulumisesta suhteessa ryhmään kertoo se, että maahanmuuttaja kokee tulevansa hyväksytyksi ryhmässä omana itsenään, eikä pelkää oman kansallisuutensa edustajana (Kokkonen ym., 2019, s. 98). Torjutuksi tuleminen ja poissulkeminen sen sijaan liittyvät ryhmään kuulumattomuuden käsitteeseen (Löppönen, 2018, s. 45). Yhteisön jäsenet kokevat usein kuulumisen ja merkityksellisyyden tunteita suhteessa yhteisöönsä (Kokkonen ym., 2019, s. 98). Toisaalta merkityksettömyyden kokemus voi vähentää maahanmuuttajan kuulumisen tunnetta sekä uskoa omiin mahdollisuuksiinsa (Esberg, 2020, s. 125). Yksittäisten kohtaamisten paikallisten kanssa muuttuessa syvemmäksi ystävyys-suhteeksi maahanmuuttajat kokevat vahvempaa kuulumista ja samaistuvat enemmän paikalliseen elämäntapaan (Wessendorf & Phillimore, 2019, s. 129). Kuulumisen kokemus tai tulomaan kansalaiseksi identifioituminen ovat yhteydessä sopeutumisprosessiin, jonka maahanmuuttajat käyvät läpi tulomaassa (Fer, 2016, s. 22).

Mikäli yksilö kokee kuuluvansa ryhmään (Löppönen, 2018, s. 45) eli identifioituu omasta mielestään ryhmän jäseneksi, osallisuuden kokemus lisääntyy (Taskinen, 2017, s. 182). Osallisuuden kokemus on yksilöllistä ja tavat osallistua ovat erilaisia eri ihmisillä (Kumpulainen & Husu, 2020, s. 40). Osallisuuden kokemus pohjautuu kuulumisen kokemukseen (Rouvinen-Wilenius ym., 2011b, s. 50). Osallisuus tarkoittaa yksilön mahdollisuutta vaikuttaa omaan elämäänsä, mahdollisuutta päästä käsiksi hyvinvoinnin

lähteisiin, muodostaa itselleen merkityksellisiä ja vastavuoroisia ihmissuhteita (Isola, 2015, s. 5) sekä tulla kuulluksi (Honkasalo, 2017, s. 13).

Osallisuus nimenomaan yhteisössä tarkoittaa kuulluksi tulemista, yhteisön jäsenten vuorovaikutuksen tasavertaisuutta, yhtäläisiä vaikuttamisen mahdollisuuksia (Louhela, 2016, s. 274) sekä yhteisön jäsenten välistä luottamusta ja kunnioitusta (Rouvinen-Wilenius ym., 2011b, s. 50). Osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden kokemukset syntyvät ryhmässä yhdessä toimimisen myötä (Kumpulainen & Husu, 2020, s. 37). Toki myös yhteiset kiinnostuksen kohteet, kuten esimerkiksi yhteiset harrastukset tuottavat ryhmään kuuluvissa yksilöissä osallisuuden kokemuksia (Taskinen, 2017, s. 186).

Osallisuuden saavuttaminen vaatii yksilöltä aktiivisuutta sekä halua päästä osaksi ryhmää (Taskinen, 2017, s. 183). Maahanmuuttajan halu osallistua sosiaalisiin yhteisöihin voi olla tärkeämpi osallisuutta edistävä tekijä kuin maahanmuuttajan sen hetkinen kielitaito (Taskinen, 2017, s. 183), sillä yhdessä toimiessa vuorovaikutuksen sanaton puoli korostuu merkittävänä yhteisöllisyyden kokemuksen osatekijänä (Kumpulainen & Husu, 2020, s. 37; Louhela, 2016, s. 273). Toisaalta suomen kielen osaaminen voi lisätä maahanmuuttajan kokemusta kuulumisen tunteesta ja mahdollistaa osana suomenkielistä yhteisöä toimimisen (Kokkonen ym. 2019, s. 99). Kuulluksi tulemisen kokemukset lisäävät yksilön halua osallistua ryhmän toimintaan sekä kommunikoida yhteisön muiden jäsenten (Taskinen, 2017, s. 180–181). Osallistumishalukkuuden lisääntyessä myös yksilön kokemukset osallisuudesta lisääntyvät (Taskinen, 2017, s. 181). Yksilön kokemus yhteisöön kuulumisesta on merkittävä osa osallisuuden kokemusta (Kumpulainen & Husu, 2020, s. 35).

Yhteiskunnallinen osallisuus ja yhteiskuntaan kiinnittyminen

Maahanmuuttajan yhteiskunnallisen osallisuuden muodostuminen on pitkä prosessi, ja osallisuuden voidaankin katsoa syvenevän asteittain (Sotkasiira, 2018, s. 37). Se, että maahanmuuttajalle on tarjolla tietoa yhteiskunnasta sekä tarvittaessa ohjausta, edistää tämän autonomiaa ja osallisuutta yhteiskunnassa (Sotkasiira, 2018, s. 38). Myös suomen kielen osaaminen voi lisätä maahanmuuttajan mahdollisuuksia vaikuttaa suomalaisessa yhteiskunnassa

(Kokkonen ym. 2019, s. 99), ja kielen osaamattomuus sen sijaan voi vähentää näitä mahdollisuuksia (Esberg, 2020, s. 93). Ilman mahdollisuutta sosiaaliseen liikkuvuuteen ja sosiaalisten suhteiden laajentamiseen maahanmuuttaja ei pysty saavuttamaan kommunikaatioon ja yhteiskunnan osallisuuteen liittyviä kotoutumisen pitkäaikaisia tavoitteita (Phillimore, ym., 2021, s. 17); Toki sosiaaliset suhteet yksin eivät riitä näiden tavoitteiden saavuttamiseen, vaan maahanmuuttajan tulee esimerkiksi myös päästä käsiksi työelämään.

Monipuoliset vuorovaikutussuhteet tulomaassa tukevat maahanmuuttajan kielen oppimista sekä yhteiskuntaan kiinnittymistä (Kokkonen ym. 2019, s. 92). Maahanmuuttajan kokemus hyväksytyksi tulemisesta tulomaassa on merkittävä kotoutumista sekä yhteiskuntaan kiinnittymistä edistävä tekijä (Esberg, 2020, s. 122; Kokkonen, 2010, s. 210–211). Mikäli maahanmuuttajan henkilökohtaiset tarpeet ja toiveet jätetään huomiotta kotoutumisprosessissa, voi tämä heikentää maahanmuuttajan toimijuutta ja aktiivista pyrkimystä kotoutua suomalaiseen yhteiskuntaan (Turtiainen ym., 2018, s. 350). Kotoutumiskoulutus, kielen oppiminen sekä sosiaaliset verkostot tulomaassa tukevat maahanmuuttajien aktiivista toimijuutta sekä yhteiskunnan jäsenyyden kokemusta suomalaisessa yhteiskunnassa (Kokkonen ym., 2019, s. 99). Kaikki tämä tukee yksilön identiteetin rakentumista sekä edelleen lisää yksilön eheyden ja voimaantumisen kokemusta (Rouvinen-Wilenius ym., 2011b, s. 50).

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkielmani on tehty yhteistyössä kahdensuuntaista kotoutumista edistävän järjestön kanssa, ja se toimii pohjana järjestön sosiaalista kotoutumista edistävän ryhmätoiminnan kehitykselle. Tarkemmin tutkielmani liittyy kyseisen järjestön hankkeeseen, jonka tavoitteena on yksin maahan tulleiden nuorten ja nuorten aikuisten osallisuuden sekä oma-aloitteisuuden tai toimijuuden lisääminen.

Osallisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä maahanmuuttajan mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä, voida hyvin, muodostaa vastavuoroisia sosiaalisia suhteita (Isola, 2015, s. 5) sekä tulla kuulluksi (Honkasalo, 2017, s. 13). Hankkeen tavoitteissa mainittu oma-aloitteisuus sen sijaan tarkoittaa maahanmuuttajan aktiivisuutta, jota tarvitaan yhteisöihin ja yhteiskuntaan osalliseksi pääsemisessä (Taskinen, 2017, s. 183) sekä yhteiskuntaan kiinnittymisessä. Järjestö toteuttaa ryhmätoimintaa, jonka avulla pyritään edistämään, kaksisuuntaista sosiaalista kotoutumista. Näitä ryhmiä kootaan useamman kerran vuodessa, ja toiminta onkin kestänyt nyt jo neljän vuoden ajan. Havainnoimassani ryhmätoiminnassa osallistujat viettävät aikaa toistensa kanssa, laittavat ruokaa yhdessä sekä tutustuvat toisiinsa kymmenen tapaamiskerran ajan. Ryhmätoimintaan osallistuu eri taustoista tulevia maahanmuuttajia ja paikallisia nuoria aikuisia. Tapaamiset on järjestetty siten, että yksi halukas ryhmästä kutsuu muut ryhmäläiset omaan kotiinsa aina yhden tapaamiskerran ajaksi. Järjestö tukee toimintaa rahoittamalla tapaamisiin tarvittavat ruokaostokset. Viittaan tutkielmassani termillä yksin maahan tullut nuori ilman perhettä tai muuta turvaverkostoa Suomeen tulleisiin 19–32-vuotiaisiin nuoriin aikuisiin, jotka osallistuivat havainnoimaani ryhmätoimintaan. Yleistän termin myös muihin nuoriin maahanmuuttajiin, jotka osallistuvat kyseisen järjestön toimintoihin. Tutkimukseni tavoitteena on kartoittaa havainnoimaani ryhmätoiminnan tuottamaa kulttuuria ja sen eri ulottuvuuksia sekä selvittää, millä tavoin toiminta edistää osallistujien osallisuutta.

Tarkat tutkimuskysymykseni ovat:

1. Minkälaisista ulottuvuuksista ryhmän toimintakulttuuri koostuu?
2. Millä tavoin osallistujien osallisuus mahdollistuu pienryhmätoiminnassa?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuskonteksti

Tutkimus on tutkimusotteeltaan laadullinen, ja liittyy aikuiskasvatustieteen ja antropologian viitekehykseen. Antropologian avulla voidaan tutkia tietyn ihmisjoukon tuottamaa ainutlaatuista kulttuuria (Fingerroos ym., 2022, e-kirja). Antropologia on empiirinen eli kokemusperäinen tieteenala, jonka avulla voidaan tutkia kaikkea inhimillistä toimintaa, kuten kokemuksia, ajatuksia ja käyttäytymistä (Fingerroos ym., 2022, e-kirja). Etnografia on tyypillinen antropologisen tutkimuksen tutkimusmenetelmä (Fingerroos ym., 2022, e-kirja), sillä sen avulla pystytään keräämään kuvailevaa tietoa tietystä ihmisryhmästä (Angrosino, 2007, s. 14). Etnografiassa pyritään ryhmän kulttuurin ja sen erilaisten merkitysjärjestelmien syvälliseen ymmärtämiseen (Fingerroos ym., 2022, e-kirja; Hämeenaho & Koskinen-Koivisto, 2018, s. 8) sekä holistisuuteen eli tutkittavan ilmiön kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen (Fingerroos ym., 2022, e-kirja). Tutkimuksessani viittaan termillä kulttuuri universaaliin kulttuurin käsitteeseen. Universaalien kulttuurien käsitteen mukaan kulttuuria on kaikkialla, eikä termillä kulttuuri viitata ainoastaan taiteisiin tai kulttuuriperintöön, vaan kulttuurin voidaan ajatella rakentuvan esimerkiksi yhteisöissä ihmisten välisen kommunikaation myötä (Fingerroos ym., 2022, e-kirja). Monikulttuurisuutta yhteisöihin luovat toisistaan erilaiset ihmiset (Huttunen & Juntunen, 2020, s. 4133). Tässä tutkimuksessa pyrin ymmärtämään havainnoimani ihmisryhmän kulttuuria.

Etnografian epistemologinen lähtökohta on hermeneutiikka, jolloin tiedon ajatellaan muodostuvan tutkijan tietoteoreettisesta ymmärryksestä sekä tutkittavan henkilökohtaisista kulttuurisidonnaisista käsityksistä (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto, 2018, s. 14). Etnografia on relativistista eli se antaa yksilöiden erilaisille tietokäsityksille tilaa; Tällöin mikään tieto ei ole lähtökohtaisesti oikeaa tai väärää (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto, 2018, s. 14). Yksilöiden henkilökohtaiset kokemukset ovat relativismin mukaan tosia, ja siten päteviä

tutkimuksen aineistoksi. Myöskään mikään kulttuuri ei ole toista parempi tai oikeampi (Hofstede, 2001, s. 15). Etnografisen tutkimusmenetelmän avulla pystytään tuomaan ryhmään kuuluvien yksilöiden kulttuurisia eroja ja samankaltaisuuksia sensitiivisesti esille (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto, 2018, s. 23).

Etnografia sopii erilaisten kehittämisprojektien työkaluksi, sillä tuotettu tieto hyödynnetään esimerkiksi uusien toimintatapojen tai käytäntöjen ohjenuorana (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto, 2018, s. 21). Tämän tutkimuksen tuottama tieto on kohdennettu erityisesti järjestölle, jonka kanssa yhteistyössä tutkimus on toteutettu. Etnografiassa maahanmuutto nähdään neutraalina yksilöiden kokemusten kontekstina, eikä siihen yhdistetä oletusarvoisesti negatiivisia seuraamuksia (Anis & Esberg, 2018, s. 193). Maahanmuutto luo monimuotoisuutta yhteisöihin, jotka perinteisesti nähdään etnisesti tai kansallisesti yhtenäisinä ryhminä (Huttunen & Juntunen, 2020, s. 4138).

5.2 Tutkimukseen osallistujat

Tutkimukseen osallistuneet henkilöt olivat järjestön ryhmätoiminnassa mukana olleita 21–32-vuotiaita nuoria aikuisia. Kaikki ryhmän kahdeksan osallistujaa suostuivat mukaan tutkimukseen. Heistä neljä oli yksin maahan tulleita nuoria aikuisia sekä neljä suomalaista nuorta aikuista (Taulukko 1.). Ryhmäläiset muodostivat ikään kuin nuorista aikuisista muodostuvan vertaisryhmän. Vertaisryhmän jäseniä yhdistää usein ainakin osittain sama elämäntilanne tai esimerkiksi yhteinen harrastus (Hyväri, 2005, s. 215). Tässä ryhmässä osallistujia yhdisti kiinnostus kohdata uusia ihmisiä sekä solmia sosiaalisia suhteita. Kahdella ryhmässä mukana olleista maahanmuuttajista oli jo aiempaa kokemusta vastaavasta toiminnasta, joten he toimivat ryhmän vastuuvapaaehtoisina. Vastuuvapaaehtoiset huolehtivat tapaamisten järjestämisestä sekä elintarvikkeiden hankkimisesta ruoanlaittoa varten. Muilla osallistujilla ei ollut aikaisempaa kokemusta vastaavasta toiminnasta.

Taulukko 1

Osallistujat

Osallistuja	Maahanmuuttaja	Suomalainen	Vastuuvapaaehtoinen
1.	x		x
2.	x		x
3.	x		
4.	x		
5.		x	
6.		x	
7.		x	
8.		x	

Olen myös itse osallistunut saman hankkeen piirissä organisoituun vastaavaan ryhmätoimintaan aiemminkin vuonna 2019. Tutkijan esiymmärrys yhteisön tavoista ehkäisee väärinymmärryksiä (Ehn, 2018, 84–85). Minun kohdallani tämä helpotti tutkimuksen tekoa vähentämällä tehtävän taustatyön määrää, sillä tiesin jo ennalta, miten ryhmätapaamiset organisoidaan ja mitä niissä usein tehdään. Etnografi pyrkii toisaalta sopeutumaan tutkittavien joukkoon ja toisaalta pitämään yllä rooliaan tutkijana; Tämä näkyy tutkijan yrityksissä pitää yllä luontaista keskustelua tutkittavien kanssa (Madden, 2017, s. 63).

Ruokaillessamme pohdin rooliani keskustelun ohjaajana ja tutkijana. Ruokailun aikana synty muutamia hiljaisia hetkiä tai hetkiä, jolloin pelkästään maahan muuttaneet keskustelivat keskenään omalla kielellään. Esitin kysymyksiä yleisistä puheenaiheista, kuten talviloman vietosta ja talviurheilulajeista. Aluksi keskustelu tuntui väkinäiseltä, mutta alkoi kuitenkin soljua luontevasti jonkun tartuttua keskustelun aiheeseen. (Havainnointiaineisto, 11/2021)

Tutkijan suhde tutkittaviin on etnografiassa vuorovaikutteinen ja tutustumisprosessi tutkittaviin kentällä henkilökohtainen sekä pitkäaikainen

(Angrosino, 2007, s. 15). Tutkimuksen aikainen roolini ryhmässä oli ensisijaisesti yhteisön jäsen, vertainen ja vasta sitten tutkija. Tapaamisten myötä opin tuntemaan ryhmään kuuluvat ihmiset ja todella koin olevani osa ryhmää. Ystävystyin ryhmäläisten kanssa, ja olen edelleenkin (31.12.2023) yhteydessä joidenkin ryhmään osallistuneiden henkilöiden kanssa.

5.3 Tutkimusaineiston keruu

Aineiston analyysin reliabiliteettia lisätäkseeni pyrin mahdollisimman tarkkaan aineiston keruun sekä aineiston kuvaukseen (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen, 2010). Sovin tutkimusaineiston keruusta järjestön edustajan kanssa syyskuussa vuonna 2021. Etnografinen tutkimusmenetelmä sopi tutkimukseeni, sillä siinä on mahdollista, että aineisto kerätään kenttätyönä toteutetun pitkäkestoisen osallistuvan havainnoinnin keinoin (Huttunen, 2010). Etnografinen aineisto muodostuu osallistumisen, havainnoinnin ja keskustelujen myötä (Madden, 2017, s. 75). Tutkija osallistuu havainnoinnin lisäksi toimintaan ymmärtääkseen sosiaalisen tilan muodostumista tutkimustilanteessa paremmin (Watson & Till, 2010, s. 129). Osallistuva havainnointi kohdallani tarkoitti sitä, että osallistuin ryhmän toimintaan, kuten muutkin ryhmän jäsenet, tietoisesti havainnoin ryhmää, sen kulttuuria ja sen jäsenten toimintaa sekä kirjasin tekemäni havainnot tapaamisten jälkeen ylös. Osallistuvan havainnoinnin tarkoituksena on siis päästä aidosti osaksi tarkasteltavaa kulttuurista ilmiötä.

Tutkimuskenttänäni toimi ryhmäläisten kodit, joissa ryhmän tapaamiset pidettiin. Ensimmäinen tapaaminen järjestettiin yhden vastuuvapaaehtoisen kotona. Seuraavan tapaamisen paikka sovittiin yhdessä sillä hetkellä käynnissä olevassa tapaamisessa. Tapasimme aina jonkun ryhmäläisen kotona. Jos joku ryhmäläisistä ei kokenut vieraiden kutsumista kotiinsa mielekkääksi, häntä ei myöskään siihen veloitettu.

Ryhmän tapaamiset alkoivat vuoden 2021 marraskuun puolivälissä ja päättyivät vuoden 2022 helmikuussa (Taulukko 2.). Tapaamiskertoja kertyi yhteensä kymmenen. Niiden kesto vaihteli tunnista aina viiteen ja puoleen

tuntiin asti. Kaikki ryhmän jäsenet eivät päässeet paikalle jokaiselle tapaamiskerralle, vaan paikalla oli minun lisäksi vaihtelevasti 3–8 henkilöä. Järjestön työntekijä oli paikalla ensimmäisellä tapaamisella ohjeistaen ja auttaen toiminnan alkuun sekä viimeisellä kerralla keräten samalla palautetta toiminnasta siihen osallistuneilta henkilöiltä. Jotta erilaisista taustoista tulevat ryhmän jäsenet saadaan kokemaan vahvaa yhteisöllisyyttä, tulee ryhmän ohjaajan aktiivisesti tutustuttaa ryhmän jäseniä toisiinsa, tukea yhdessä tekemistä sekä osallistujien luottamusta ja itsevarmuutta (Kokkonen ym., 2019, s. 98; Honkasalo, 2017, s. 12).

Taulukko 2

Pienryhmätoiminnan tapaamiset

Tapaaminen	Päivämäärä	Tapaamisen kesto	Osallistujamäärä (osallistujat ja tutkija)
1.	11.11.2021	1 h	9 hlö + järjestön työntekijä
2.	18.11.2021	2 h	6 hlö
3.	25.11.2021	4 h	9 hlö
4.	2.12.2021	4 h	9 hlö
5.	9.12.2021	4,5 h	8 hlö
6.	17.12.2021	2,5 h	5 hlö
7.	20.1.2022	3 h	4 hlö
8.	27.1.2022	5,5 h	6 hlö
9.	3.2.2022	4 h	4 hlö
10.	10.2.2022	4 h	9 hlö + järjestön työntekijä

Tutkimuskentällä tekemäni havainnot eli kenttämuistiinpanot kirjasin havaintopäiväkirjaani vasta tapaamisten jälkeen, jotta pystyisin osallistumaan toimintaan mahdollisimman paljon. Etnografi kirjaa havaintopäiväkirjaansa keskusteluja ja kohtaamisia, joissa hän on ollut läsnä kentällä (Huttunen, 2010). Toki kaikkea ei ole ajan tai inhimillisen muistin puitteissa mahdollista kirjata ylös, jolloin etnografi pyrkii suodattamaan muistiinpanoihinsa vain kaikista

tärkeimmät havainnot (Madden, 2017, s. 115–117). Havaintoja kirjatessa on oltava totuudenmukainen ja vältettävä johtopäätösten tekemistä vielä tässä vaiheessa (Madden, 2017, s. 115–117). Havaintopäiväkirjanani toimi paperinen vihko, johon kirjoitin käsin ja saatoin myös piirtämällä havainnollistaa ihmisten paikkoja tilassa tai istumajärjestysten muuttumista illan mittaan. Havaintopäiväkirjaan voidaan kirjata tapahtumien lisäksi myös tutkijan omia tunteita ja kokemuksia (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto, 2018, s. 16), jolloin kokonaisuus tutkittavasta ilmiöstä voi olla helpommin ymmärrettävissä, kun muistiinpanoja luetaan seuraavan kerran. Aineiston keruun edetessä aloitin havaintojeni litteroinnin vihkosta Word-tiedostoon, jota säilytin Jyväskylän yliopiston suojatulla U-aseamalla. Aineistosta on hyvä olla olemassa kopio, mikäli alkuperäinen jostain syystä katoaisi tai tuhoutuisi (Madden, 2017, s. 140). Jyväskylän yliopiston U-asema luo kopiot sinne tallennetuista tiedostoista automaattisesti.

Täydensin havainnointiaineistoani äänittämällä viimeisen tapaamisen aikana ryhmäkeskustelun, jossa keskustelimme ryhmän jäsenten kanssa hyvin vapaamuotoisesti yhteisöllisyyden kokemuksesta kyseisessä ryhmässä sekä yleisesti ottaen yhteisöllisyyden ja kuulumisen kokemuksen merkityksestä suhteessa hyvinvointiin. Strukturoimaton vapaamuotoinen keskustelu voi olla yksi tapa toteuttaa etnografinen haastattelu (Madden, 2017, s. 65–66). Valitsin ryhmäkeskustelun aiheeksi yhteisöllisyyden, sillä olin tuntenut sen läsnäolon ryhmän tapaamisissa, mutta havainnointiaineistostani puuttuivat merkinnät siitä konkreettisella tasolla. Ryhmän jäsenet eivät olleet tapaamisten aikana aktiivisesti sanoittaneet kokemustaan yhteisöllisyydestä, joten ryhmäkeskustelu tähän aiheeseen liittyen oli oiva tapa täydentää aineistoani.

5.4 Aineiston analyysi

Etnografinen tutkimusaineisto tulee aina kontekstualisoida eli liittää kulttuuriseen ympäristöön, aikaan ja paikkaan, jotta sen tulkinta olisi mahdollista (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto, 2018, s. 12). Analyysin

validiteettia lisätäkseeni pyrin kertomaan jokaisesta tekemästani valinnasta ja analyysivaiheesta mahdollisimman tarkasti (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen, 2010). Etnografiassa ensisijaisena aineistona toimivat kenttämuistiinpanot ja toissijaisena aineistona teoriapohjaisen tutkimustyön avulla kartutettu tieto tutkittavista ilmiöistä (Madden, 2017, s. 138). Ensisijaisesta aineistosta tehtiin nostoihin ja johtopäätelmiin haetaan tukea jo julkaistusta tieteellisestä tutkimuksesta. Litteroituja kenttämuistiinpanoja lukiessani etsin tekstistä mielestäni merkityksellisiä sisältöjä yleisellä tasolla ja kehitelin ehdotelmia alustavista käsitteellisistä luokista. Tässä vaiheessa en keskittynyt vielä hakemaan vastauksia tutkimuskysymyksiini. Etnografia on induktiivista eli aineistosta poimituista kuvailevista yksityiskohdista muodostetaan analyysiyksiköitä, jotka analyysin edetessä muodostavat tutkittavaa kulttuuria selittävän teorian (Angrosino, 2007, s. 15). Aineiston luokittelu voidaankin nähdä varsinaisen analyysin sijasta työnä kohti sen sisältöjen perinpohjaista tuntemista (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen, 2010, e-kirja). Työtä tehdessäni minulle selvisi, miten mahdollottoman rikas aineistoni onkaan. Siitä olisi ammennettavissa paljon järjestöä hyödyttävää tietoa, jota en millään pystyisi kokonaisuudessaan käsittelemään tutkielmassani.

Aineistoon tutustumisen myötä kiinnityin aluksi sosiaalisen osallisuuden, osallistamisen sekä yhdessäolon teemoihin, jotka nousivat litteroidusta tekstistä vahvasti esille. Työstin analyysiä eteenpäin muodostamalla useita erilaisia käsittekarttoja aineistoni pohjalta. Laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on löytää aineistosta syvempiä merkityksiä, jotka eivät varsinaisesti suorista aineistositaateista näy (Ruusuvuori ym., 2010, e-kirja). Tässä näkemyksessä korostuu juuri laadullisen analyysin tutkijalle sallima luovuus ja tulkinnan vapaus. Etnografiassa tutkija voi nostaa aineistosta löydettyjä havaintoja esille valitsemansa teeman avulla. Teema voi olla esimerkiksi laajempi sosiologinen kategoria, käyttäytymismalli, fyysiseen ympäristöön liittyvä tai vaikka aineistosta välittyvä tunne, jonka avulla havaintoja aineistosta esitellään (Madden, 2017, s. 143). Päädyin analyysissäni tarkastelemaan pienryhmätoiminnan keskiössä olleen olohuoneen maton symboliikkaa sekä sen

ympärille rakentuvia moninaisia teemoja. Koska maahanmuuttajien osallisuuden tema näkyi aineistossa vahvasti ja osallisuuden lisääminen on yksi ryhmätoimintaa ohjaavan hankkeen tavoitteista, päätin tarkastella lisäksi osallistujien sosiaalista osallisuutta pienryhmätoiminnassa. Laadullista tutkimusta tehdessä on tyypillistä, että tutkimusongelma sekä -kysymykset tarkentuvat vasta aineiston tarkastelun jälkeen (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen, 2010, e-kirja). Näin tapahtui myös omassa tutkimuksessani.

5.5 Eettiset ratkaisut

Keskustelin järjestön edustajien kanssa heidän toiveistaan pro gradu - tutkielmani suhteen alustavasti elokuussa 2021. Vaikka sain vapaasti päättää tutkimukseni tarkemman aiheen, pyrin tuottamaan tutkielman, josta olisi hyötyä järjestölle toiminnan kehittämisen suhteen. Sovin tutkielmani kirjoittamisesta virallisesti sekä allekirjoitin järjestön oman toimeksiantosopimuksen lokakuussa 2021. Ensimmäisen pienryhmätapaamisen yhteydessä marraskuussa 2021 kerroin ryhmään mukaan tuleville henkilöille yhteisesti aikeistani tehdä pro gradu -tutkielma kyseisen ryhmän toiminnasta. Kysyin osallistujilta, haluavatko he osallistua tutkimukseen. Kerroin myös, että heillä on myös oikeus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta tai keskeyttää siihen osallistuminen missä tahansa tutkimuksen vaiheessa. Varmistin, että myös heikon suomenkielentaidon omaavat osallistujat ymmärsivät osallistuvansa tutkimukseen jakamalla heille itse selkokielistäni tietosuojailmoituksen, jonka luin heille lisäksi ääneen. Keskustelimme myös siitä, mitä tutkimukseen osallistuminen tarkoittaa. Selitin lisäksi tietosuojailmoituksesta joitakin sanoja ja termejä, joita jotkut osallistujista eivät ymmärtäneet. Tilanteessa hyvin suomen kieltä taitava maahanmuuttaja käänsi oma-aloitteisesti joitakin kertomiani asioita maahanmuuttajien yhteiselle kielelle, kun vaikutti siltä, että tukea ymmärtämiseen kaivataan. Varmistettuani, että kaikki ymmärsivät, mistä on kyse, jaoin heille virallisen tietosuojailmoituksen sekä tutkimukseen osallistumiseen liittyvän

suostumuslomakkeen, jonka kaikki ryhmän jäsenet allekirjoittivat. Tutkimus on toteutettu hyvä tieteellisen käytännön mukaisesti (TENK, 2023).

Tutkittavista kirjoitettaessa tutkijan on pohdittava, minkälaisen tiedon julkaisu on tutkimuksen kannalta asianmukaista (Watson & Till, 2010, s. 129). Tutkittavien anonymiteettia suojellakseni päätin olla paljastamatta lopullisessa tutkimuksessani järjestön nimeä tai paikkakuntaa, jolla se sijaitsee. Aineiston koodausprosessia helpottaakseni pyrin jo kenttämuistiinpanoja kirjoittaessani olemaan mainitsematta osallistujien nimiä tai paikkakuntaa, jolle toiminta sijoittuu. Pyrin kirjoittaessani myös siihen, etten mainitse tutkittavista mitään sellaisia tietoja, joista heidät pystyisi tunnistamaan. En kerännyt tietoja tutkittavien etnisestä taustasta, uskonnosta, kansalaisuudesta tai sukupuolesta, enkä myöskään ota tutkimuksessani kantaa yksin maahan tulleiden nuorten aikuisten mahdollisiin pakolais- tai turvapaikanhakijataustoihin. Teen kuitenkin tutkimuksessani eron maahanmuuttajien ja suomalaisten osallistujien välille, sillä se on olennaista tutkimusongelmani kannalta. Kysyin vielä erikseen tutkittavilta, sopiiko heille, että luokittelen heidät tutkimuksessani maahanmuuttajiin ja suomalaisiin. Kysyin heiltä, samaistuvatko he jompaankumpaan ehdottamistani luokista vai pitäisikö luokitteluun lisätä vielä jokin kolmas luokka. Koska en kerää virallisesti tietoa osallistujien kansalaisuudesta, minulla ei myöskään ole valtaa kategorisoida näitä ihmisiä omien oletusteni mukaisiin luokkiin. Kaikki osallistujat ovat antaneet minulle suostumuksen luokitella heidät tekstissä maahanmuuttajiin ja suomalaisiin. Päätin lisäksi ilmoittaa tutkimuksessani tutkittavien ikähaarukan (21–32-vuotiaat), jotta heidän määrittelemisensä nuoriksi aikuisiksi olisi mahdollista.

Etnografisen kirjoittamisen tulisi tuoda tutkijan tekemät valinnat näkyviksi ja siten edesauttaa niiden eettistä arviointia sekä tutkijan oman roolin arviointia (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto, 2018, s. 9). Pyrin läpinäkyvyyteen tutkimusprosessin aikana refleктоimalla jatkuvasti toimintaani ja havaintojani sekä olemalla aktiivisesti vuorovaikutuksessa järjestön edustajan sekä tutkimukseen osallistujien kanssa. Etnografia on dialogista, sillä tutkittavat ovat itse osana tiedon tuotannon prosessia ja voivat täydentää sekä korjata tutkijan

näkemyksiä yhteisöstä (Angrosino, 2007, s. 15). Keskustelin tutkimusprosessin etenemisestä järjestön edustajan kanssa, ja pyysin häntä kertomaan omia näkemyksiään tutkimuksestani. Lopullinen pro gradu -tutkielmani syntyi useiden eri henkilöiden kanssa tehdyn yhteistyön ja palautekeskustelujen tuloksena.

Etnografinen tutkimus on subjektiivista; Tällöin tutkija kertoo oman ymmärryksensä mukaan tutkimastaan ilmiöstä (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto, 2018, s. 9). Vaikka etnografisessa tutkimuksessa ja tiedon tuotannossa pyritäänkin dialogisuuteen tutkittavien kanssa, olen minä tutkijana tehnyt lopullisen päätöksen siitä, mitä tutkimuksessani todetaan tarkastelun alaisena olleesta ryhmästä ja kulttuurista. Ymmärrykseni kulttuurisesta ympäristöstä, johon olen aineiston keruun aikana tutustunut, pohjautuu lopulta vain ja ainoastaan minun kokemuksiini.

Antropologisen tutkimuksen tavoitteena on usein tuoda esiin niiden ihmisten äänet, jotka eivät muutoin kuuluisi (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto, 2018, s. 22–23). Olen tutkimusta tehdessäni pyrkinyt kohtaamaan jokaisen osallistujan ja kuulemaan heidän kokemuksensa suhteessa tutkittavaan ilmiöön. Etnografian avulla tutkija ottaa lähes väistämättä kantaa yhteiskunnan oikeudenmukaisuudesta vastaavien rakenteiden toimintaan tai toimimattomuuteen (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto, 2018, s. 22–23; Watson & Till, 2010, s. 121). Kannanotot ovat nähtävissä muun muassa siitä, mitä ilmiöitä tutkija on päättänyt nostaa esille tutkimuksessaan sekä siitä, mihin sävyyn ilmiöistä on kirjoitettu.

6 MATTO TOIMINNAN SYMBOLINA

Yksin maahan tulleista nuorista aikuisista ja suomalaisista nuorista aikuisista koostuva ryhmä kokoontui kymmenen tapaamisen ajan yhteen. He valmistivat yhdessä ruokaa, söivät, pelasivat korttia sekä viettivät aikaa yhdessä vuoroin eri ryhmäläisten kodeissa. Ryhmän kokoontumisissa olohuoneen matto oli keskeinen paikka, jossa yhteiset toiminnot ja ajanvietto pääasiassa tapahtui. Kollektiivisissa kulttuureissa on usein tapana kokoontua ruokailemaan ja viettämään aikaa yhdessä sukulaisten, ystävien tai tuttavien kesken (Esberg, 2020, s. 89; Mäkelä, 2000, s. 214). On tyypillistä, että kokkamaan ja syömään kokoonnutaan vuoroin ryhmän eri jäsenten koteihin (Esberg, 2020, s. 89). Olohuoneen maton voidaan ajatella symboloivan toimintaa, vaikka tapaamispaikat ja olohuoneen matot vaihtuivat viikoittain kodin mukaan. Maton symboliikan avulla pystyn kertomaan tähän pienryhmään kuulumattomille, mitä kyseiseen ryhmään kuulumisen ja siinä toimiminen tarkoittavat. Matolla istuvat ihmiset tulivat erilaisista kulttuureista, jolloin matto toimi symbolisesti näiden kulttuurien kohtauspaikkana. Se toimi myös paikkana, jossa vuorovaikutussuhteet ryhmäläisten välillä kehittyivät ja syventyivät.

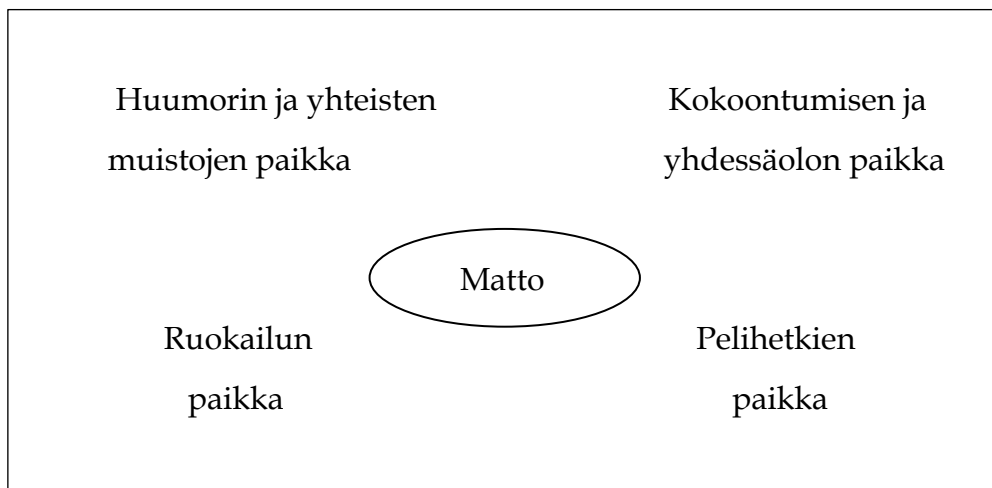
Lähi-Idän kollektiivisissa kulttuureissa on tyypillistä, että sukulaiset sekä ystävät kutsutaan kotiin ja aikaa vietetään olohuoneen matolla yhdessä ringissä istuen. Kyseisessä kulttuurissa mattoja myös arvostetaan paljon ja perheet ovat valmiita maksamaan käsintehdystä matosta suuriakin hintoja.

Ruoan jälkeen joimme mustaa teetä ja keskustelimme perinteisistä matoista. Olohuoneen lattialla oli vierekkäin kaksi samanlaista mattoa. Maahan muuttaneet silittelivät mattoja ja keskustelivat omalla kielellään. Kysyttäessä he kertoivat, keskustelleensa siitä, mistä illan isäntä oli mattonsa ostanut. Kommentoin mattojen vaikuttavan laadukkailta. Maahan muuttaneet etsivät kännykästään kuvia värikkäistä matoista ja kertoivat aitojen, käsityönä tehtyjen mattojen maksavan satoja euroja. (Havainnointiaineisto, 4. tapaaminen, 2.12.2021)

Vaikka olohuoneessa olisi myös sohva, saattoi maahanmuuttaja silti valita matolla istumisen sohvan sijaan. Joillakin pienryhmään kuuluvilla

maahanmuuttajilla oli olohuoneessaan jopa kaksi sohvaa, mikä viestii mielestäni yhteisöllisyyden arvostamisesta sekä tavasta kutsua ystäviä kotiin. Lähi-Idässä ihmisten kodeissa on tyypillisesti tilava huone ja paljon istumapaikkoja vieraille, mikä viestii kollektiiviselle kulttuurille tyypillisestä sosiaalisten suhteiden arvostamisesta (Esberg, 2020, s. 99). Tapa kutsua vieraita kotiin näkyi myös maahan muuttaneiden runsaissa astiakaapeissa. ” Juttelimme siitä, ettei ruoka melkein mahtunut tänään kymmenen litran kattilaan. Eräs maahanmuuttajista kertoi omistavansa vielä isomman kattilan kuin se, jota tänään käytimme. Hän kertoi kutsuvansa usein paljon ystäviä kotiinsa syömään.” (Havainnointiaineisto, 9. tapaaminen, 3.2.2022)

Maahanmuuttajilla oli tapana tarjota meille haudutettua mustaa teetä sokerilla sekä sormisyötäviä, kuten esimerkiksi makeisia tai pähkinöitä. Teen ja sormisyötävien tarjoamisesta syntyi jo tapaamistemme alussa normi, joten myöhemmin myös suomalaisten kodeissa tarjottiin tapaamisten yhteydessä teetä ja sormisyötäviä. Maahanmuuttajat myös kertoivat muille osallistujille, mistä autenttisinta mustaa teetä pystyy paikkakunnalla ostamaan. Maahanmuuttajat painottivat, että heidän kotiinsa olivat vieraat aina tervetulleita: ”Aina mun puolesta käy tosi hyvin ja aina tervetuloa mun luona. [...] Teetä, kahvia on aina. Oikeesti, tervetuloa.” (Havainnointiaineisto, 10. tapaaminen, 10.2.2022)

Kuvio 1

Matto toimintojen paikkana monikulttuurisessa pienryhmätoiminnassa.

Esittelen pienryhmätoimintaa ja sen olemusta maton symboliikan kautta (Kuvio 1). Havainnointiaineistostani nouse esille neljä erilaista maton symboliikkaan liittyvää ryhmää, joiden avulla kuvaan kyseistä ryhmätoimintaa.

6.1 Matto kokoontumisen ja yhdessäolon paikkana

Pienryhmätoimintaan osallistuminen tarjosi nuorille aikuisille mahdollisuuden tavata muita samanikäisiä ihmisiä sekä tutustua muiden ihmisten tapoihin ja taustoihin. Monille näistä nuorista aikuisista toimintaan osallistuminen oli tervetullutta vastapainoa opintojen, töiden ja yksin kotona olemisen muodostamaan arkeen. Ryhmän maahanmuuttajat olivat tulleet Suomeen ilman perhettä tai minkäänlaisia yhteyksiä Suomessa asuviin ihmisiin kulttuurista, jossa perhettä ja yhteisöä pidetään erittäin tärkeänä. Ryhmän maahanmuuttajista kaikki asuivat yksin, jolloin muiden ihmisten läheisyys ja yhdessäolon merkitys korostuvat. Myös suomalaisista suuri osa asui yksin. Osallistujan puheenvuorosta oli nähtävissä yhteisöllisyyden syvä arvostaminen:

”Toinen se että mun mielestä siis ihmiset aina tarvitsevat toisiaan että mun mielestä se ei oo väliä että minkä maalainen minkälainen ihminen. Se on jokaisella meidän kuori vähän erilainen musta, valkoinen, vaalea, tumma, mutta meidän sisällä kaikki ihan samanlainen,

ku toisella. Mun mielestä me ollaan tarvi toisia, että ollaan lähellä ja juttelemme, pelaamme, jotain toisen kanssa.” (Ryhmäkeskustelu, 10. tapaaminen, 10.2.2022)

Yhdessä olo tapaamisissa tuntui voimaannuttavan ja piristävän kaikkia osallistujia.

Ryhmän tapaaminen alkoi usein matolta ja päättyi usein matolle. Nuoret saapuivat kukin omalla ajallaan paikalle ja asettuivat olohuoneeseen istumaan muiden seuraan. Ensimmäisten tapaamisten aikana osallistujat vielä tutustuivat toisiinsa ja hakivat omaa paikkaansa ryhmässä. Osallistujien tutustuessa toisiinsa myös vuorovaikutus heidän välillään lisääntyi ja syveni. Seurasin, miten aluksi osallistujat istuivat vahvasti toisistaan erillään, suomalaiset ja maahanmuuttajat omina ryhminään. Yhteisen toiminnan ja tutustumisen myötä istumapaikat sekoittuivat, mikä kertoo mielestäni uusiin ihmisiin uusien ihmisten tapaamiseen liittyvän jännityksen raukeamisesta sekä orastavien ihmissuhteiden muodostumisesta. Matolle kokoonnuttaessa vaihdettiin viikon kuulumiset ja keskusteltiin kunkin elämää sillä hetkellä koskettavista asioista. Osallistujilla oli tapaamisissa vapaus kertoa avoimesti omasta elämästään sekä kohtaamistaan onnen hetkistä tai haasteista. ”Joskus joku uskoutuu ryhmälle ja kertoo, miten töissä tai harjoittelussa on ollut rankkaa. Ryhmässä on useita suunnilleen samaa alaa opiskelevia ihmisiä, joten he ymmärtävät hyvin toisiaan.” (Havainnointiaineisto, 8. tapaaminen, 27.1.2022) Osallistujat saivat toisiltaan seuran lisäksi vertaistukea erilaisissa tilanteissa, ja heidän välilleen kehittyi tapaamisten myötä yhä syvenevä luottamussuhde. Eräs nuorista sanoi ryhmähaastattelun aikana:

”Mäki sanoinkin niinku, että tää niinku yhdessä olo on niin erilaista, mitä vaikkapa, että on töissä ja siellä kassalla menee näkee ihmisiä vaikka kuinka paljon, mut se on täysin eri asia, ku vaikka tällä tavalla on ihmisten kanssa. Ollaan vaan ja voi olla oma itsensä. [...] Ja niinku tuntee se, että on osa joukkoa myös.” (Ryhmäkeskustelu, 10. tapaaminen, 10.2.2022)

Osallistuja kertoo kokevansa kuuluvansa ryhmään ja olevansa merkityksellinen osa sitä. Tässä ryhmätoiminnassa yksittäisistä osallistujista, toisistaan erillisistä ihmisistä, tuli ajan mittaan vertaisia ja lopulta ryhmä.

6.2 Matto pelihetkien paikkana

Tapaamisten aikana ryhmän jäsenille tyypillinen tapa viettää aikaa yhdessä oli korttipelien pelaaminen. Tämä yhteinen toiminto yhdisti keskenään erilaisia ryhmätoiminnan osallistujia. Yhteisen toiminnan myötä osallistujien kynnys ottaa puheenvuoroja madaltui, osallistujista tuli sosiaalisesti aktiivisempia ja paikallaolijat kokivat yhteyttä toisiinsa. "Peli tuntui yhdistävän ryhmää vaivattomasti, sillä pelin tiimellyksessä maahan muuttaneet ja suomalaiset vuorovaikuttivat keskenään luonnollisesti ilman järjestön työntekijän ohjausta." (Havainnointiaineisto, 1. tapaaminen, 11.11.2021) Ryhmän jäsenet tulevat useista eri kulttuureista sekä useammalta eri kielialueelta. Toisinaan ryhmän vuorovaikutusta haastoi nuorten vaikeudet ymmärtää puhuttua kieltä, koska se oli liian nopeaa ja kieliopillisesti tai sanaston suhteen haastavaa. Osalla nuorista oli haasteita ilmaista itseään ja tulla ymmärretyksi. Nuori ei tiennyt hakemaansa sanaa tai fraasia suomeksi, ja toisaalta natiivit suomen kielen puhujat eivät osanneet aina rauhoittua kertomaan asiaansa muille selkokielellä. Tällöin korttipeli ja sen säännöt toimivat ikään kuin ryhmän yhteisenä kielenä ja tarjosivat kaikille mahdollisuuden osallisuuteen. "Korttipelin nimi oli Rosvokuningas. Peli oli maahan muuttaneille jo entuudestaan tuttu. Maahan muuttaneiden rooli muuttui osallistujista ohjaajiksi pelin sääntöjä selitettäessä." (Havainnointiaineisto, 1. tapaaminen, 11.11.2021) Tapaamisissa pelattiin useista eri kulttuureista tulevia pelejä. Uuden pelin sääntöjä selittäessään nuori sai tärkeän ja vastuullisen roolin muiden ryhmäläisten ohjaajana. Saattoi olla, että ainoastaan yksi nuorista tiesi pelin säännöt. Hänen tehtävänään oli siis opettaa ne muille, ja varmistaa, että peli lähtee sujumaan sääntöjen mukaisesti. "Pelasimme Paskahousua sekä opettelimme meille uuden pelin nimeltä Maija. Yksi suomalaisista kertoi pelin säännöt. Myöhemmin hän mainitsi

minulle, miten mukavalta tuntui olla kerrankin äänessä. Yleensä hän on hieman vetäytyvä ja hiljainen.” (Havainnointiaineisto, 4. tapaaminen, 2.12.2021) Vastuurooli pelin sääntöjen selittäjänä voi tuottaa nuorelle pystyvyyden ja voimaantumisen kokemuksia.

6.3 Matto ruokailun paikkana

Ryhmän maahanmuuttajat kertoivat ryhmälle, että heidän kulttuurissaan oli tyypillistä ruokailla olohuoneen matolla, kun kodissa oli paljon vieraita. Joissain Lähi-Idän kulttuureissa on tyypillistä, että päivällinen katetaan pöytäliinan päälle lattialle (Valkeapää, 2016, s. 75). Maahanmuuttajat levittivät olohuoneen maton päälle liinan, jonka päälle astiat katettiin. Liinan keskelle tuotiin salaatti ja vesikannu. Jokainen kävi vuorollaan hakemassa keittiöstä annoksen yhdessä kokkaamastamme ruoasta ja palasi lautasensa kanssa istumaan matolle. ”Kun pizzat tulivat uunista, otimme palat lautasille ja menimme olohuoneeseen syömään. Osa porukasta istui sohvalla ja osa lattialla tyynyjen päällä tai kyykyssä.” (Havainnointiaineisto, 5. tapaaminen, 9.12.2021) Ruokailun ajan tunnelma on usein lämmin ja keskustelu on toivottavaa, jolloin yhdessä ruokailusta muodostuu merkittävä sosiaalinen tapahtuma (Valkeapää, 2016, s. 75). Tämänkin pienryhmän tapaamisissa saattoi olla parhaimmillaan paikalla yhdeksän henkilöä. Oli siis hyvin luonnollista ruokailla matolla, jolloin kaikki pääsivät osallistumaan yhteisen ruokailuhetkeen, eikä kenenkään tarvinnut odottaa istumapaikan vapautumista osallistujien usein pienistä keittiöistä tai ruokailutiloista.

Kun ruoka oli syöty, eräs maahan muuttaneista totesi: ”Meidän kulttuurissa ei ole hyvä, jos jätetään nämä tähän pitkäksi aikaa” tarkoittaen likaisia astioita edessämme liinalla. Korjasimme astiat yhdessä pois. Ryhmämme maahan muuttaneille on tyypillistä pyyhkiä pöytäliina talouspaperilla tai rätillä huolellisesti sekä taitella liina siististi takaisin kaappiin. Tänäpäin yksi suomalaisista meni mukaan toimintaan. Maahan muuttanut ohjeisti hieman, miten suomalaisen kannattaa toimia ja he yhdessä laittoivat liinan kuntoon. (Havainnointiaineisto, 4. tapaaminen, 2.12.2021)

Yhdessä ruokailu tarjosi mahdollisuuden tarkastella lähemmin toisen ihmisen kulttuuria ja siihen liittyviä toimintatapoja. Itselle aluksi vieraat tavat toimia tulivat tutummaksi ja suhtautuminen niihin muuttui neutraalimmaksi. Yhdessä tehdessä voitiin kokeilla, oppia ja omaksua hyödylliseksi tai toimivaksi koettuja tapoja sekä käytänteitä.

”Mä oppinut niin tosi tosi paljon joka ikinen ryhmässä asioita positiivinen asioita. Mä oppinut tosi paljon suomalaisen kulttuurista esimerkiksi tää ruokatekemistä syöminen miten toimii kuka aloittaa. Esimerkiksi koulussa meillä ei opetella mitään. Että näitä mä oon oppinu tässä kaikkia tässä teidän kanssa.” (Ryhmäkeskustelu, 10. tapaaminen, 10.2.2022)

Aineistoesimerkistä käy ilmi, ettei maahanmuuttajille opeteta koulussa kaikkia suomalaiseen kulttuuriin ja tapoihin liittyviä yksityiskohtia. Ryhmän maahanmuuttajat ovatkin usein ilmaisseet kiinnostuksensa oppia lisää suomalaisesta tapa- sekä ruokakulttuurista, sillä ne eroavat heidän omista tavoistaan jonkin verran. He pitivät oppimisen mahdollisuutta arvokkaana, ja kokivat kulttuurin aktiivisen opettelun merkitykselliseksi, jotta he osaisivat toimia suomalaisessa yhteiskunnassa.

6.4 Matto huumorin ja yhteisten muistojen paikkana

Tutustumisen myötä ryhmän jäsenten keskinäinen vuorovaikutus muuttui yhä tuttavallisemmaksi. Hyvin pian, jo toisella tapaamiskerralla, alkoi vakiintumaan hauskuuttamiseen pyrkivä ivaileva puhetapa osallistujien keskuudessa. Ivaailun myötä osallistujat saivat paremmin kontaktia toisiinsa, sillä se herätti usein mielenkiintoa keskustelukumppanissa. ”Kevyt kuulumisten kysely ei riittänyt keskustelun herättämiseen. Vasta, kun kerroin hauskan tarinan omasta elämästäni, välillemme syntyi aivan erilainen keskusteluyhteys.” (Havainnointiaineisto, 11/2021) Ryhmämme keskinäinen vuorovaikutus, huumori sekä osallistujien välinen luottamus syveni tapaamisten myötä, ja herätti minussakin tutkijana hyvin lämpimiä tunteita. Olinhan itsekin osa tätä

ryhmää. Yhdessä hauskoille jutuille ja vitseille nauraminen tuotti ryhmäläisissä hyvää oloa. Yhteinen huumori oli todella kaikkien käsillä, ja tuotti nuorille kokemuksen ryhmään kuulumisesta.

Olemme tavanneet ryhmän kanssa jo niin monta kertaa, että olemme tulleet tutuiksi toisillemme. Pystymme vitsailemaan keskenämme todella luontevasti, kuten ystävät toisilleen vitsailevat. Tyypillistä ryhmälle ja mielestäni varsinkin maahanmuuttajille on piikittelevän huumorin käyttäminen ja juksaaminen. Jotain saatetaan sanoa aivan tosissaan, muttei kuitenkaan tarkoiteta sitä. Sitten yhdessä nauretaan, kun vuorovaikutuksen toinen osapuoli tajuaa, ettei jutun kertoja olekaan tosissaan. Yhdessä nauraessa tulee itselle hyvä mieli ja hyvä tunne myös toisesta ihmisestä. Vitsailu tuo meitä lähemmäs toisiamme. (Havainnointiaineisto, 1/2022)

Jaetun huumorin myötä koimme yhdessä paljon hauskoja hetkiä, jolloin välillemme syntyi yhteisiä muistoja. Olin kirjoittanut havainnointimuistiooni seuraavat sanat: "Samalla luodaan yhteistä kertomusta ja yhteistä kokemusta. On jotain, mitä muistella seuraavilla tapaamiskerroilla." (Havainnointiaineisto, 1/2022) Yhteiset muistot sitovat ryhmää yhteen ja osaltaan voivat mahdollistaa ryhmän jatkuvuuden järjestön organisoimien tapaamisten päätyttyä. Vielä tänäkin päivänä voimme muistella yhdessä vietettyjä arvokkaita hetkiä.

7 OSALLISUUDEN ULOTTUVUUDET

Ryhmän tapaamisissa mukana ollessani huomasin useita tekijöitä, jotka joko edesauttoivat tai estivät ryhmäläisten osallisuutta yhteisessä toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Nämä tekijät ovat kieli, yhteinen tekeminen, paikka ja osallistujamäärä, yhteiset kiinnostuksen kohteet sekä vastuuttaminen, tiedottaminen ja ohjaus (Taulukko 3). Esittelen ryhmäläisten osallisuuteen vaikuttaneet tekijät järjestyksessä yleisimmästä eli eniten aineistossa esiintyneistä vähemmän aineistossa esiintyneisiin.

Taulukko 3

Osallisuuden ulottuvuudet

Osallisuuden ulottuvuudet	Kieli
	Yhteinen tekeminen
	Paikka ja osallistujamäärä
	Yhteiset kiinnostuksen kohteet
	Vastuuttaminen, tiedottaminen ja ohjaus

7.1 Kieli

Ryhmätoimintaan osallistuneista maahanmuuttajista kaikilla on jokseenkin samankaltainen kieliosaaminen. He kaikki puhuivat persiaa, ja jotkut lisäksi muita kieliä. He myös ymmärsivät ja tuottivat suomen kieltä kukin omalla tasollaan. Suomalaisista osallistujista kukaan ei osannut persian kieltä, joten ryhmän jäsenten keskinäinen vuorovaikutus tapahtui pääasiassa suomeksi. Mikäli joku maahanmuuttajista ei ymmärtänyt keskustelun sisältöä tai yksittäistä fraasia, muut maahanmuuttajat pystyivät selittämään tälle persiaksi, mistä on kyse. ”Maahan muuttaneet omasivat yhteisen kielen, jolla he toisinaan kommunikoivat keskenään. Yhteisen kielen hyödyntäminen korostui erityisesti

tilanteissa, joissa he halusivat selventää tietyn sanan tai fraasin merkityksen toisilleen.” (Havainnointiaineisto, 1. tapaaminen, 11.11.2021) Näissä tilanteissa muut maahanmuuttajat tukivat heikosti suomen kieltä osaavan maahanmuuttajan osallisuutta ryhmävuorovaikutuksessa. Suomen kielen osaaminen mahdollisti ryhmäläisille pääsyn kielen avulla jaettuun tietoon.

Maahan muuttaneet, jotka olivat toiminnassa mukana ensimmäistä kertaa, eivät puhuneet juurikaan. Luulen, että se johtui osin uusien ihmisten tapaamiseen sekä itselle vieraaseen tilanteeseen joutumiseen liittyvästä jännityksestä sekä osin kielimuurista. Enemmän keskusteluun osallistuneet maahan muuttaneet puhuivat jo varsin sujuvaa suomen kieltä. (Havainnointiaineisto, 1. tapaaminen, 11.11.2021)

Suomen kieltä hyvin osaavilla maahanmuuttajilla oli paremmat mahdollisuudet päästä osalliseksi ryhmän jäsenten välisiin keskusteluihin. Näiden maahanmuuttajien toimijuus oli myös ryhmässä voimakkaampaa kuin heikosti suomen kieltä taitavilla maahanmuuttajilla. Suomen kielen avulla maahanmuuttajat pystyvät tuomaan esille omia näkemyksiään ja omaa persoonallisuuttaan. Nämä maahanmuuttajat pääsevät myös nopeasti käsiksi ryhmässä jaettuun tietoon ja pystyvät sen avulla osallistumaan aktiivisesti yhteiseen päätöksentekoon. Tapaamisten myötä ryhmän jäsenet tutustuivat toisiinsa paremmin, jolloin vähemmän äänessä olleet ryhmäläisetkin uskaltautuivat osallistumaan keskusteluihin yhä enemmän. Kahdeksannella tapaamiskerralla tein havainnoin erään maahanmuuttajan toimijuuden lisääntymisestä tapaamiskertojen myötä. ”Tänään myös mielestäni ryhmän hiljaisiin maahanmuuttaja oli mukana ryhmän vuorovaikutuksessa aktiivisesti ja otti puheenvuoroja kertoakseen asioita sekä vitsaillakseen” (Havainnointiaineisto, 8. tapaaminen, 27.1.2021).

Toisaalta ryhmän toimintaan osallistuminen ja tapaamisissa mukana olemisen tuki siihen osallistuneiden maahanmuuttajien suomen kielen harjaantumista, sillä ryhmän pääkielenä käytettiin suomea. ”Ja mun puolesta on mä oppinut aika paljon teistä, kulttuurista varsinkin suomen kieltäkin. Koska jos mä tuun tänne sitte kokoajan mä pitäisi puhua suomen kielellä sitte se autta mua

tosi paljon. Ja jos mä oon kotona sitten ei yhtään mä puhu, vaan mä makaan” (Havainnointiaineisto, 8. tapaaminen, 27.1.2022). Eräällä maahanmuuttajalla oli tapana kerryttää kännykkänsä muistioon omaa suomen kielen sanastoa aina, kun hän kohtasi vieraan suomen kielen sanan. ”Illan mittaan eräs osallistujista katsoi puhelimeltaan käännöksen keskustelussa esiin nousseelle sanalle rupertella. Kysyin häneltä: Teetkö noin aina? Hän vastasi: Kyllä.” (Havainnointiaineisto, 4. tapaaminen, 2.12.2021) Maahanmuuttaja osoitti toiminnallaan aktiivista kiinnostusta suomen kielen oppimista kohtaan. ”Maahanmuuttajat myös usein kysyvät meiltä, mitä jokin sana tarkoittaa. Silloin saatoimme elehtiä ja esittää sanan merkityksen sekä yrittää sanallisesti selittää sen.” (Havainnointiaineisto, 8. tapaaminen, 27.1.2021) Ryhmäläistä tukivat toistensa suomen kielen oppimista. Maahanmuuttajien kielen harjaantumisen myötä myös heidän osallisuutensa ryhmässä lisääntyi.

Kyvyttömyys puhua selkokielisesti tai käyttää sellaista kieltä, joka olisi kaikille ryhmäläisille saavutettavissa oli havaintoaineistoni mukaan maahanmuuttajille toiseuden kokemuksiä tuottava tekijä.

Suomalaisetkin puhuivat keskenään, jolloin puhe oli suomalaiselle kohdennettua, selvästi nopeampaa ja kieliopillisesti epätarkkaa. Myöskään puheen asiasisältö ei tällöin koskettanut muita ryhmäläisiä, vaan se oli tietylle ryhmäläiselle kohdennettua. Tämä johti mielestäni ulkopuolisuuden kokemukseen muiden ryhmäläisten kohdalla. (Havainnointiaineisto, 1. tapaaminen, 11.11.2021)

Suomalaisten puheen ollessa nopeaa, murteellista ja asiasisällöltään vain osaa ryhmäläisistä koskettavaa, heikommin suomen kieltä osaavat ryhmäläiset eivät välttämättä ymmärtäneet, mistä keskustelussa on kyse, mikä eväsi heidän mahdollisuutensa osallisuuteen kyseisessä keskustelussa. ”Kaikki suomalaiset eivät ole tietoisia esimerkiksi selkokielestä, ja saattavat esittää asiansa nopeasti ja murteella puhuen”. (Havainnointiaineisto, 8. tapaaminen, 27.1.2021) Selkokielellä puhuminen sekä elehtiminen puhuessa on osoittautunut erittäin merkitykselliseksi maahanmuuttajien kanssa keskusteltaessa.

”Kun huomasin, ettei maahan muuttanut ymmärtänyt sanomaani, pyrin hidastamaan ja selkeyttämään puhettani sekä elehtimään voimakkaammin. Koin, että vahvemmin elehtimällä, sain voimakkaampia reaktioita muilta ryhmäläisiltä sanomaani.”
(Havainnointiaineisto, 1. tapaaminen, 11.11.2021)

Selkokieltä käyttämällä voidaan varmistaa, että maahanmuuttaja ymmärtää puheen pääsisällöt, mikä taas mahdollistaa maahanmuuttajalle pääsyn keskustelun sisältämään tietoon sekä osallisuuteen keskustelussa.

Mikäli maahanmuuttajat keskustelivat pitkään keskenään persiaksi, tuotti tämä toiseuden kokemuksen suomalaisissa.

Bussimatalla tämän päiväiseen tapaamiseen koin itseni hyvin ulkopuoliseksi, kun maahan muuttaneet puhuivat keskenään kielellä, jota en itse osannut. Tunne korostui, kun he puhuivat pidemmän ajan yhtäjaksoisesti keskenään, eikä minulla ollut mahdollisuutta päästä osalliseksi keskusteluun. (Havainnointiaineisto, 3. tapaaminen, 25.11.2021)

Mitä pidempään itselle vieraalla tai työläällä kielellä puhuminen jatkui, sitä ulkopuolisemmaksi osallistuja luultavasti itsensä koki. Tapaamisten edetessä ryhmän jäsenet kuitenkin oppivat olemaan huomaavaisempia toisiaan sekä toistensa tarpeita, varsinkin osallisuuden tarvetta, kohtaan.

Huomasin, että maahanmuuttajat eivät keskustelleet niin paljon omalla kielellään keskenään tai ainakaan se ei nyt häirinnyt yhtä paljon kuin aikaisemmin, sillä he käänsivät meille keskustelunsa sisällön lähes aina. Opettelimme myös joitakin sanoja kääntämisen lomassa maahanmuuttajien kielellä. Maahanmuuttaja sanoi: ”Tiedätkö mitä tämä tarkoittaa?”, johon vastasin: ”En.” Sitten maahanmuuttaja kertoi, mitä sana tarkoittaa, minkä jälkeen me suomalaiset harjoittelimme sen ääntämistä. (Havainnointiaineisto, 8. tapaaminen, 27.1.2021)

Löysimme yhdessä ryhmänä keinoja pärjätä monikielisestä vuorovaikutuksesta huolimatta. Maahanmuuttajat käänsivät puhettaan suomalaisille ja suomalaiset ainakin toisinaan pyrkivät puhumaan selkokielemmin. Halusimme opetella toistemme kieliä, jotta pystyisimme ymmärtämään toisiamme paremmin.

7.2 Yhteinen toiminta ja kiinnostuksen kohteet

Vaikka ryhmän jäsenet eivät aluksi tunteneet toisiaan kovinkaan hyvin, yhdessä tekeminen toimi heitä yhteen liittävästä tekijänä. ”Kaikkia ryhmän jäseniä yhdistää yhdessä tekeminen eli kokkaaminen” (Havainnointiaineisto, 8. tapaaminen, 27.1.2021). Ryhmän jäsenillä oli mahdollisuus osallistua ja kokea osallisuutta suhteessa ryhmään kielitaidoista ja heidän muista piirteistään riippumatta, kun teimme yhdessä jotakin. Ryhmätoiminnan tavoite onkin yhdessä toimimisen myötä eri kulttuureista tulevien ihmisten tapaaminen ja heihin tutustuminen.

Eräs maahan muuttaneista kertoi, että heidänkin kulttuuriin kuuluu riisipuuron kaltainen, ellei jopa täysin samanlainen ruoka, jota voidaan syödä suolaisena tai makeana sokerin kera. Hän näytti kännykältään kuvia kauniisti pähkinöillä ja kukilla koristelluista puuroannoksista ja kertoi, että paistettu sipuli on tyypillinen lisäke kyseiselle ruoalle. Me ihmettelimme tätä hyvin paljon ja halusimme ehdottomasti kokeilla myös puuroa sipulilla. (Havainnointiaineisto, 6. tapaaminen, 17.12.2021)

Yhteisen toiminnan lomassa opimme toistemme tavoista ja kulttuureista. Yhdessä tehtäviä ruoanlaittoon liittyviä toimintoja oli useita. ”Yksi ryhmäläisistä antoi jokaiselle käteen jotain pilkottavaa. Yksi sai sipulit, yksi sienet, yksi chilit ja minä juustot. Mielestäni oli hyvä, että helppoa tekemistä jaettiin vähän ryhmäläisten kesken.” (Havainnointiaineisto, 5. tapaaminen, 9.12.2021) Pyrimme jakamaan tehtäviä mahdollisuuksien mukaan kaikille, jotta jokainen saisi osallistua toimintaan. Ruoanlaiton ja ruokailun lisäksi katoimme astiat, siivosimme astiat pois ruokailun jälkeen ja tiskasimme yhdessä.

Kun ruoka oli valmista, katoimme yhdessä matolle levitetyle liinalle astiat ja salaatin. [...] Korjasimme astiat yhdessä pois. (Havainnointiaineisto, 4. tapaaminen, 2.12.2021) Pelien jälkeen tiskasimme yhdessä siten, että jokainen tiskasi vuorollaan pienen osan tiskeistä, jottei illan isännälle jäisi jälkemme siivottavaksi (Havainnointiaineisto, 4. tapaaminen, 2.12.2021).

Kuitenkaan aina tehtävien jakaminen ei vain ollut mahdollista, sillä osallistujia oli niin paljon tai ruoanlaittoon liittyvää tekemistä liian vähän. ”Osan työtehtävistä jaoimmekin, mutta kaikille ei riittänyt koko ajaksi tekemistä. Muut (4-5 hlö) istuivat keittiön pöydän ääressä nauttimassa teestä ja tarjottimelle asetetuista pähkinöistä.” (Havainnointiaineisto, 3. tapaaminen, 25.11.2021) Toisinaan se, ettei toimintaan mahtunut mukaan, aiheutti ryhmäläisissä toiseuden ja ryhmän ulkopuolelle jäämisen kokemuksia.

Myös lauta- ja korttipelien avulla kaikki ryhmän jäsenet saivat kokea osallisuutta ryhmässä. ”Peli tuntui yhdistävän ryhmää vaivattomasti, sillä pelin tiimellyksessä maahan muuttaneet ja suomalaiset vuorovaikuttivat keskenään luonnollisesti ilman järjestön työntekijän ohjausta.” (Havainnointiaineisto, 1. tapaaminen, 11.11.2021) Yhteinen toiminta teki vuorovaikutuksesta ryhmän jäsenten välillä vaivattomampaa. Yhteinen toiminta toimi siltana ryhmäläisten ja osallisuuden kokemusten välillä.

Yhteiseen toimintaan osallistuessamme opimme tuntemaan toisemme paremmin. ”Minäkin järjestin kotonani yhden tapaamisen. Minulle tarjoutui tuolloin tilaisuus kertoa itsestäni ja kiinnostuksen kohteistani heille enemmän” (Havainnointiaineisto, 6. tapaaminen, 17.12.2021). Kun vieraani tutustuivat kotiini, huomasin, että he tutustuivat samalla paremmin minuun. Sama tapahtui myös vieraillessamme muiden kodeissa.

Toiminnan lomassa ryhmän jäsenet löysivät toisistaan yhdistäviä tekijöitä. ”Joskus joku uskoutuu ryhmälle ja kertoo, miten töissä tai harjoittelussa on ollut rankkaa. Ryhmässä on useita suunnilleen samaa alaa opiskelevia ihmisiä, joten he ymmärtävät hyvin toisiaan.” (Havainnointiaineisto, 8. tapaaminen, 27.1.2022) Yhteistoiminnan ja keskustelujen myötä saimme tietää, että monet ryhmäläisistä opiskelivat tai työskentelivät samalla alalla. Pystyimme samaistumaan toistemme kertomuksiin kokemuksista työharjoitteluissa ja opintojen parissa. Saman alan opiskelu yhdisti meitä, ja siinä hetkessä kuuluimme samaan ryhmään.

7.3 Paikka ja osallistujamäärä

Ryhmäläisten kotien koko sekä asuntojen tilaratkaisut vaikuttivat ryhmäläisten mahdollisuuteen osallistua ruoanlaittoon liittyvään toimintaan, sillä kaikki eivät aina mahtuneet keittiöön valmistelemaan ruokaa ja osa ryhmäläisistä jäi toiminnan ulkopuolelle.

Ruoanlaittoon osallistui noin puolet ryhmäläisistä, sillä pieneen keittiöön mahtui ainoastaan rajattu määrä ihmisiä. Pohdin itsekseni, pitäisikö ryhmäkoon olla pienempi tai tehtäviä useampia, jotta kaikki pääsisivät osallistumaan. Ne, jotka jäivät ilman tekemistä, istuivat sohvilla ja keskustelivat keskenään. (Havainnointiaineisto, 4. tapaaminen, 2.12.2021)

Tämä johti toisinaan siihen, että vain muutama ryhmäläisistä valmisti ruoan ja muut istuskelivat kokonaan toisessa tilassa juttelemassa, kuuntelemassa musiikkia tai pelaamassa. Toisaalta toisessa tilassa istuvat olivat osallisena toisenlaisessa toiminnassa, ja ryhmä jakaantui ikään kuin kahtia.

Osallistujien tuli tietenkin olla paikalla tapaamisissa, jotta he pystyivät osallistumaan toimintaan. Ryhmäläisten henkilökohtaiset menot vaikuttivat ryhmän kokoonpanoon eri tapaamiskerroilla. Kaikissa kymmenessä tapaamisessa oli vaihtelevasti neljästä kymmeneen osallistujaa paikalla. Esimerkiksi tapaamisessamme juuri ennen joulua oli paikalla vain viisi osallistujaa (Taulukko 2). ”Kaikki ryhmän jäsenet eivät päässet paikalle, sillä osa oli lähtenyt jo muille paikkakunnille joulun viettoon” (Havainnointiaineisto, 6. tapaaminen, 17.12.2021). Kun osallistujia oli viisi, kaikille riitti kokatessa tekemistä, ja kaikki saivat mahdollisuuden osallistua toimintaan. Myös kahdeksannella tapaamisellamme osallistujia oli maltillinen määrä.

Tänään paikalla oli ainoastaan kuusi ihmistä, jolloin yksikään meistä ei jäänyt ilman tekemistä tai seuraa. Kun ihmisiä on paikalla liian monta, osa porukasta joutuu katsomaan kokkausta vierestä, mikä saattaa tuntua varsin ulkopuoliselta. Ainakin itsestäni tuolloin tuntuu, että olen sosiaalisesti kömpelö, kun en osaa ottaa paikkaani ryhmässä. Tuntuu

myös epäkohteliaalta ja laiskalta olla auttamatta. Auttaessa sen sijaan kokee olevansa osana yhteistä tekemistä. (Havainnointiaineisto, 8. tapaaminen, 27.1.2021)

Havaintojeni mukaan noin kuusi osallistujaa tässä ryhmätoiminnassa on toimiva osallistujamäärä. Tällöin jokainen osallistuja pääsi ainakin jonkin verran osalliseksi yhteiseen toimintaan. Mikäli osallistujia on liikaa, osa osallistujista voi kokea olevansa tarpeeton ja kokea siksi ulkopuolisuutta.

Nyt kun tapasimme pienemmällä porukalla, tuntui, että keskustelua oli ruokailun aikana helpompi ylläpitää, ja se tuntui luonnollisemmalta. Itse koin, että olin paremmin perillä ryhmässä olevien ihmisten ajatuksista, kun heitä oli vähemmän. Katsekontakteja ja kahdenvälisiä keskusteluita kaikkien paikallaolijoiden kanssa syntyi enemmän kuin aiemmin. (Havainnointiaineisto, 6. tapaaminen, 17.12.2021)

Myös keskustelua oli luontevampi ylläpitää pienemmällä osallistujamäärällä. Kohtaamiset muiden osallistujien kanssa olivat henkilökohtaisemmalla tasolla, ja niitä oli määrällisesti enemmän yhden tapaamiskerran aikana kuin niissä tapaamisissa, joissa koko ryhmä oli koolla.

7.4 Vastuuttaminen, tiedotus ja ohjaus

Ensimmäisessä kokoontumisessa paikalla oli järjestön työntekijä, joka tuki nuorten välistä vuorovaikutusta esittelemällä heidät toisilleen ja esittämällä keskustelua ohjaavia yleismaailmallisia kysymyksiä. ”Järjestön työntekijä selvästi ohjasi keskustelua esittämällä kysymyksiä ryhmäläisille.” (Havainnointiaineisto, 1. tapaaminen, 11.11.2021) Toiminnan käynnistämisessä järjestön työntekijällä on tärkeä rooli; Hän voi toiminnallaan tukea ryhmän ryhmäytymistä. Seuraavan kerran järjestön työntekijä oli paikalla ryhmän viimeisessä tapaamisessa, jolloin hän keräsi ryhmäläisiltä palautetta ryhmätoiminnasta ja muutenkin vietti aikaa koko ryhmän kanssa. Ryhmää ohjasi myös vastuuvapaaehtoinen, jolla oli aiempaa kokemusta vastaavan ryhmän vetämisestä. Vastuun kantaminen toiminnan järjestämisestä lisäsi osallistujan osallisuutta sekä toimijuutta ryhmätoiminnassa.

Järjestö oli vastuuttanut yhden maahan muuttaneen huolehtimaan tapaamisten organisoinnista. Kyseinen maahan muuttanut oli osallistunut vastaavaan toimintaan aikaisemminkin kerran osallistujana sekä kerran vastuuvapaaehtoisena. Tämä henkilö osallistui keskusteluun aktiivisesti sekä otti oma-aloitteisesti puheenvuoroja kertoakseen toiminnasta. (Havainnointiaineisto, 1. tapaaminen, 11.11.2021)

Vastuuvapaaehtoinen esitteli muille ryhmäläisille yhdessä järjestön työntekijän kanssa toiminnan luonteen, sen miten tapaamiset organisoidaan sekä miten ruokahankinnat hoidetaan. Myös yksittäisen tapaamisen isännöinti oli keino vastuuttaa ja samalla voimaannuttaa yksittäistä osallistujaa.

Toiminnassa eniten esillä on mielestäni se osallistuja, kenen kotona vietimme aikaa. Nytkin illan isäntä oli vastuussa ruoan laitosta. Hän vastaanotti vieraat lämpimästi, tarjosi teetä ja karkkeja sekä piti huolen kaikkien kylläisyydestä. (Havainnointiaineisto, 2. tapaaminen, 18.11.2021)

Ryhmäläinen, jonka kotona kokoonnuimme, oli kyseisen tapaamiskerran aikana eniten esillä. Hänen toimijuutensa korostui, sillä hän isännöi illanviettoa, neuvoi muille osallistujille, mistä mikäkin tavara keittiössä löytyy sekä mihin ruokailu katetaan.

Vastuuttamista tapahtui myös, kun yksi ryhmäläisistä kertoi muille, miten ruokaa laitettiin tietyn reseptin mukaan tai miten jotain peliä pelattiin. ”Peli oli maahan muuttaneille jo entuudestaan tuttu. Maahan muuttaneiden rooli muuttui osallistujista ohjaajiksi pelin sääntöjä selitettäessä” (Havainnointiaineisto, 1. tapaaminen, 11.11.2021). Ryhmäläisen rooli muuttui hetkellisesti vastuullisemmaksi, mikä hänelle mahdollisti erilaisen osallistumisen sekä osallisuuden kokemisen.

8 POHDINTA

8.1 Tulosten tarkastelu

8.1.1 Maton symboliikka

Kokosin tulososiossa havaintojani olohuoneen maton symboliikan kautta, sillä matot eri osallistujien kodeissa olivat tutkimassani ryhmätoiminnassa hyvin keskeisiä toiminnan ja kohtaamisten paikkoja. Maton symboliikan avulla pyrin kertomaan ihmisille, jotka eivät ole olleet osana ryhmätoimintaa, mitä ryhmään kuulumisen ja siinä toimiminen tarkoittavat. Matto toimi kokoontumisen ja yhdessäolon paikkana, pelihetkien paikkana, ruokailun paikkana sekä huumorin ja yhteisten muistojen paikkana. Tämä ryhmätoiminta mahdollisti erilaisista taustoista tulevien suunnilleen samanikäisten nuorten aikuisten kohtaamisen, yhdessä olon sekä toisiinsa tutustumisen.

Tapaamisten myötä osallistujien väliset vuorovaikutussuhteet syvenivät. Suuri osa ryhmäläisistä asui yksin, joten muiden ihmisten tapaaminen vapaaajalla sekä yhdessäolon merkitys heille korostui. Ryhmän tapaamiset sekä yhdessäolo vaikuttivat piristävän ja voimaannuttavan kaikkia ryhmän jäseniä. Jokainen osallistuja sai mahdollisuuden kokea kuulumisen tunnetta suhteessa ryhmään sekä tulla hyväksytyksi omana itsenään etnisestä tai kulttuurisesta taustastaan huolimatta. Se, että jokainen osallistuja kokee tulevansa kuulluksi ja nähdyksi ryhmässä omana itsenään, kertoo onnistuneesta kuulumisen kokemuksesta (Kokkonen ym., 2019, s. 98). Ryhmäläisille tyypillinen tapa viettää yhdessä aikaa tapaamisissa oli kortti- tai lautapeliin pelaaminen. Peliä pelataksaan kenenkään osallistujan ei tarvinnut osata täydellisesti suomen kieltä, vaan peli ja sen säännöt toimivat pelin ajan ryhmäläisten yhteisenä kielenä. Pelin tiimellyksessä ryhmän jäsenet ottivat rohkeammin puheenvuoroja ja olivat sosiaalisesti aktiivisempia. Peli myös yhdisti ryhmän jäseniä toisiinsa.

Keskeistä ryhmän toiminnassa oli yhdessä ruoan laittaminen, mikä tarjosi ryhmäläisille mahdollisuuden kohdata erilaisia ruokakulttuureita sekä niihin liittyviä toimintatapoja. Kaikki ryhmäläiset olivat kiinnostuneita toistensa

perinneresepteistä sekä tavoista laittaa ruokaa, ja halusivat oppia toisiltaan. Erityisesti maahanmuuttajat pitivät tätä oppimismahdollisuutta erityisen tärkeänä, sillä koulussa ei heidän kokemuksensa mukaan opeteta yksityiskohtaisesti käyttäytymisnormeja eri tilanteisiin liittyen suomalaisessa kontekstissa. Kotoutumiseen positiivisesti suhtautuva maahanmuuttaja kokee tulomaan ruokakulttuurin sekä ateriointitavat mielenkiintoiseksi ja on halukas tutustumaan niihin paremmin (Valkeapää, 2016, s. 94). Yhdessä ruoan laittaminen tulomaassa mahdollistaa maahanmuuttajalle oman ruokakulttuurin sekä siihen liittyen tapojen vaalimisen (Esberg, 2020, s. 90; Valkeapää, 2016, s. 94). Tulomaassa oman ruokakulttuurin ylläpitämisestä saattaa tulla maahanmuuttajalle entistä tärkeämpää, ja kotimaan tutut maut saattavat herättää ikävän tunteita (Honkasalo, 2017, s. 12).

Yhdessä ruoan laittaminen ja ruokailu olivat merkittäviä sosiaalisia tapahtumia, jolloin ryhmäläisten väliset ihmissuhteet syvenivät, ja he ystävystyivät keskenään. Ruoan laittoon linkittyvät tapaamiset toimivat hyvin, kun tavoitteena on tutustua uusiin ihmisiin ja heidän taustoihinsa. Mikäli nuoret olisivat tavanneet toisensa erilaisessa tilanteessa, ei yhteyttä heidän välilleen olisi välttämättä syntynyt. Ruoan laittaminen yhdessä tukee yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmän sisällä sekä tukee sosiaalisten suhteiden ylläpitoa (Esberg, 2020, s. 89–90). Ryhmän muodostumisen kannalta on tärkeää, että ryhmällä on yhteinen tavoite, jonka eteen ryhmän jäsenet yhdessä työskentelevät (Vaida & Şerban, 2021). Yhteinen toiminta, kuten pelaaminen tai ruoan laittaminen voi toimia ryhmän muodostusta tukevana tekijänä.

Tapaamisten myötä ryhmän jäsenten välinen vuorovaikutus sekä vitsailu lisääntyi. Ryhmän muodostumisen eteneminen voi näkyä kohteliaan ja sosiaalisia normeja noudattavan ryhmävuorovaikutuksen muuttumisessa kohti sallivampaa vuorovaikutusta, jossa ryhmänjäsenillä on vapaus ilmaista itseään (Vaida & Şerban, 2021, s. 99–100; Cog, 1972). Huumori toi ryhmän jäsenille kokemuksen ryhmään kuulumisesta. Keskenään erilaiset ihmiset muodostivat tapaamisten myötä ryhmän, jossa osallistujien kesken vallitsi luottamus ja avoimuus. Ryhmäläiset jakoivat yhdessä hauskoja hetkiä, joista sittemmin

muodostui muistoja. Nämä muistot sitovat ryhmää yhteen ja mahdollistavat ryhmän jatkuvuuden tapaamisten päätyttyä.

8.1.2 Osallisuuden ulottuvuudet

Tarkastelen tulososiossa myös eri osallisuuden ulottuvuuksia, jotka olivat nähtävissä ryhmätoiminnassa. Nämä ulottuvuudet olivat kieli, yhteinen toiminta ja kiinnostuksen kohteet, paikka ja osallistujamäärä sekä vastuuttaminen, ohjaus ja tiedotus. Osa osallisuuden ulottuvuuksiin liittyvistä tekijöistä mahdollisti ja osa taas heikensi ryhmäläisten osallisuutta. Ryhmätoimintaan osallistuneilla ihmisillä oli moninainen kieliosaaminen. Suomen kieli oli kuitenkin ainoa kieli, jota kaikki osallistujat osasivat ainakin vähän, joten ryhmän jäsenten keskinäinen vuorovaikutus tapahtui pääasiassa suomeksi. Hyvin suomen kieltä puhuvien ryhmäläisten oli helppo päästä osalliseksi keskusteluihin sekä toimia aktiivisena ryhmän jäsenenä. Keskusteluihin osallistuminen oli heikommin kieltä osaaville hankalaa, sillä keskustelut olivat usein nopeatempoisia ja sisälsivät vaikeaa sanastoa. Selkokielen käyttäminen ryhmän yhteisissä keskusteluissa paransi kaikkien ryhmäläisten mahdollisuuksia osallistua. Maahanmuuttajat auttoivat myös toisiaan ymmärtämään keskustelujen sisältöjä, sillä he kaikki puhuivat suomen kielen lisäksi myös persiaa. Maahanmuuttajat pitivät tapaamisia hyvänä keinona harjaannuttaa suomen kielen taitoaan, sillä he eivät käyttäneet suomen kieltä juurikaan opintojen ja töiden ulkopuolella. Vuorovaikutustilanteissa, joissa käytetään pääasiassa suomen kieltä, maahanmuuttaja saa mahdollisuuden kehittää omaa kielitaitoaan (Kokkonen ym. 2019, s. 98; Koskinen-Sinisalo, 2015, s. 115–116).

Yhteinen toiminta yhdisti ryhmän jäseniä toisiinsa, vaikka heillä ei olisi ollut muuten juuri yhteistä. Yhteisenä toimintana tässä ryhmässä oli ruoanlaitto sekä pelaaminen. Kaikilla oli yhtäläinen mahdollisuus osallistua toimintaan sekä kokea osallisuutta kielitaidosta sekä muista henkilökohtaisista piirteistään riippumatta. Mikäli kaikki osallistujat eivät mahtuneet mukaan toimintaan, saattoi heille aiheutua toiseuden tai ulkopuolisuuden kokemuksia. Vieraillessamme toistemme kotona, tutustuimme toisiimme paremmin ja

opimme toisistamme sekä toistemme kiinnostuksen kohteista ja taustasta enemmän.

Tapaamiset järjestettiin aina jonkun ryhmäläisen kotona. Ryhmäläisten kotien ja keittiöiden koko vaikutti siihen, miten ja kuinka moni muista ryhmäläisistä pystyi osallistumaan toimintaan. Mikäli tapaamisessa oli paikalla enemmän kuin seitsemän ihmistä, ei kaikille välttämättä riittänyt tekemistä, jolloin osa ryhmäläisistä saattoi kokea ulkopuolisuuden kokemuksia. Kuusi osallistujaa oli havaintojeni mukaan toimiva osallistujamäärä ryhmän yhteiseen toimintaan. Tällöin jokaiselle osallistujalle riitti rooli toiminnassa. Myös kohtaamiset ryhmän jäsenten välillä olivat henkilökohtaisemmalla tasolla, ja niitä oli määrällisesti enemmän verrattuna siihen, että koko yhdeksän hengen ryhmä olisi koolla.

Riittävä tiedonanto, ohjaus sekä osallistujien vastuuttaminen edesauttoi havaintojeni mukaan ryhmätoiminnan osallistujien toimijuutta sekä mahdollisuutta osallisuuteen toiminnassa. Toimintaan osallistuakseen yksilöillä on oltava tieto ryhmän olemassaolosta, ja ryhmässä toimiakseen osallistujilla on oltava tieto kyseisen ryhmän toimintatavoista. Tiedottamisesta vastasi toiminnassa järjestön työntekijä sekä vastuuvapaaehtoiset. Ensimmäisellä ja viimeisellä tapaamiskerralla vierailleella järjestön työntekijällä oli tärkeä rooli toiminnan käynnistämisessä, ryhmän ryhmäyttämisessä sekä toimintaan liittyvän palautteen keräämisessä. Muuten vastuuvapaaehtoinen vastasi tapaamisten organisoinnista sekä hankintojen tekemisestä. Tämän vapaaehtoisen vastuuttaminen toiminnan järjestäjäksi korosti hänen aktiivista rooliaan ryhmässä sekä lisäsi hänen toimijuuttaan. Vapaaehtoisena toimineilla maahanmuuttajilla on tärkeä rooli, jossa he tuovat yhteen muita maahanmuuttajia sekä paikallisia ihmisiä (Ruiz Sportmann & Greenspan, 2019, s. 940). Mikäli vastuu yksittäisten tapaamisten järjestämisestä annettiin jollekin tietylle ryhmäläiselle, myös hänen toimijuutensa korostui. Toimijuuden, pystyvyyden ja voimaantumisen kokemuksia saattoi tulla myös silloin, jos joku ryhmäläisistä sai mahdollisuuden selittää muulle ryhmälle esimerkiksi pelin säännöt tai ruoan valmistuksen vaiheet.

8.2 Tutkimuksen arviointi

Käytän tutkimuksessani termiä kotoutuminen, sillä se on hyvin maahanmuuttajalähtöinen käsite, jonka näen linkittyvän vahvasti juuri maahanmuuttajan kokemukseen maahanmuutosta. Englanniksi kotoutumiselle ei ole vastinetta, vaan tieteellisissä julkaisuissa käytetään lähes aina termiä "integration". Käsite integraatio kuitenkin eroaa kotoutumisen käsitteestä, sillä se viittaa siihen, miten hyvin maahanmuuttaja sopeutuu osaksi tulomaan yhteiskuntaa ja minkälaisia maahanmuuttajan sopeutumista tukevia rakenteita yhteiskunnassa on (Saukkonen, 2020, e-kirja). Integraatio on siis enemmän yhteiskuntalähtöinen termi, eikä siksi sovi tutkimukseeni yhtä hyvin kuin kotoutuminen.

Tarkastellessani tutkielmaani liittyvää englannin kielistä teoriaa kohtasin siis ongelman; Milloin käsitteellä "integration" viitataan kotoutumiseen ja milloin taas integraatioon? Käänsin tutkielmassani sanan "integration" kotoutumiseksi silloin, kun kotoutumisen määritelmä tuli käyttämässäni tutkimusartikkelissa esille. Myös suomenkielisissä julkaisuissa oli eroja kotoutumisen määritelmässä. Tähän toki vaikutti julkaisujen julkaisuvuosi sekä tutkijan tieteenala. Esimerkiksi vanhemmissa julkaisuissa saatettiin käyttää integraation käsitettä, vaikka tekstissä puhuttiinkin pääosin kotoutumisesta. Olen tutkielmassani pyrkinyt luomaan mahdollisimman kattavan määritelmän kotoutumisen käsitteestä. On kuitenkin pidettävä mielessä, että kotoutumisen käsite, kuten lähes kaikki tieteelliset käsitteet muuttuvat jatkuvasti uusien tutkimusten julkaisun myötä. Kotoutumisen käsite, jonka kuvaan tutkimuksessani, kertoo vain sen, mitä kotoutuminen länsimaisessa kontekstissa ja juuri tällä hetkellä tarkoittaa.

Tarkastelen tutkimuksessani maahanmuuttoa ja kotoutumista, ja puhun yksin maahan tulleista nuorista aikuisista, jotka ovat hyvin haavoittuvassa asemassa yhteiskunnassamme. Varsinkin koska en virallisesti ole kerännyt tietoja tutkimukseen osallistujien kansalaisuudesta, äidinkielestä, pakolais- tai turvapaikanhakijan statuksesta, olen pyrkinyt äärimmäiseen sensitiivisyyteen tutkittavista sekä näistä ilmiöistä kirjoittaessani. Tiedostan, että oma maailman

kuvani, taustani ja historiani vaikuttaa siihen, miten ymmärrän nämä ilmiöt. Tiedostan myös sen, etten voi koskaan täysin ymmärtää toisen ihmisen kokemuksia tai kertoa niistä täysin todenmukaisesti tutkielmassani. Vaikka tutkimuksessa pyrinkin objektiivisuuteen, on lukijan syytä huomioida, ettei se ole koskaan täysin mahdollista.

Tämän tutkimuksen tulokset ovat kuvausta juuri kyseisen ryhmän kulttuurista ja toiminnasta, joten tulokset eivät ole yleistettävissä muihin vastaavanlaisiin ryhmätoimintoihin. Kulttuuri merkitsee yhteisön toiminnan prosessin jokaista vaihetta sekä sen tuloksena tuotettuja ilmiöitä (Kumpulainen & Husu, 2020, s. 33). Jokainen yhteisö tuottaa siis täysin omaa ja erityistä kulttuuriaan toiminnan tuloksena. Tuloksista voidaan kuitenkin poimia järjestöä hyödyttäviä sekä järjestön hankkeen kehitykseen soveltuvia yksityiskohtia. Tutkimustuloksista saa käsityksen toiminnan luonteesta ja toimintaan osallistuneiden henkilöiden välisistä suhteista. Tutkimuksessa toiminnasta löydettiin kehityskohtia liittyen pienryhmän jäsenten osallisuuteen toiminnassa. Kaikki havainnot voidaan hyödyntää hankkeen loppuraportissa.

8.3 Käytännön sovellukset

Järjestön organisoimaan ryhmätoimintaan osallistuvat ihmiset olisi hyvä perehdyttää lyhyesti ennen ryhmätoiminnan aloittamista. Suomalaisten osallistujien olisi hyvä olla tietoisia selkokielestä ja, heidän tulisi tarvittaessa osata käyttää selkokieltä toiminnan aikana. Yhteisen kielen puuttuminen tai vuorovaikutussuhteen toisen osapuolen heikko kielen osaaminen voi vaikeuttaa merkittävästi vuorovaikutussuhteen syventymistä (Kokkonen, 2010, s. 133). Osallistujien perehdytys voisi sisältää myös muita vuorovaikutukseen liittyviä osioita. Sain mahdollisuuden toteuttaa syksyllä 2023 alkaneen uuden ryhmän kanssa vuorovaikutukseen liittyvän perehdytyksen. Osallistuin ryhmän ensimmäiseen tapaamiseen 20.9.2023, ja ohjasin heille vuorovaikutukseen liittyvän pienryhmissä toteutettavan pohdintatehtävän. Tehtävässäni oli neljä kysymystä (Liite 2.), joihin ryhmäläiset saivat miettiä vastauksia noin kolmen

hengen ryhmissä. Esitin heille yhden kysymyksen kerrallaan, ja he kirjoittivat vastauksensa ylös PostIt -lapuille. Kysymykset käsittelivät sitä, miten omaa ja muiden ryhmäläisten kielellistä ymmärtämistä voidaan tukea, miten omalla toiminnalla voidaan ehkäistä muiden ryhmäläisten ulkopuolisuuden kokemuksia sekä miten toiselle ihmiselle voidaan luoda kokemus kuulluksi tulemisesta. Kävimme yhdessä ryhmien vastaukset läpi. Myöhemmin 28.9.2023 julkaisin vastauksista vielä koonnin ryhmän yhteiseen Whatsapp -ryhmään. Järjestön työntekijä toivoi vastauksista vielä erillistä posteria, joka voisi olla näkyvillä ja muistutuksena ryhmäläisille jokaisessa tapaamisessa. Pehdytykseen meni aikaa yhteensä noin puolitoista tuntia. Toiminnan alkaessa järjestön työntekijä tai vastuuvapaaehtoinen voisi myös aktiivisesti ryhmäyttää osallistujia. Toki vapaaehtoistehtävien ei tulisi olla liian vaativia, jotta erilaiset ihmiset pystyisivät osallistumaan toimintaan matalalla kynnyksellä (Yeung & Grönlund, 2005, s. 171).

Mikäli ryhmän tai yhteisön jäsenet tapaavat toisiaan toiminnan ulkopuolella vapaa-ajallaan, se kertoo onnistuneesta yhteisöllisyydestä sekä kiinnittymisestä kyseiseen ryhmään (Kokkonen ym., 2019, s. 98). Havainnoimani ryhmätoiminnan tapaamiset eivät jatkuneet kymmenennen tapaamiskerran jälkeen, vaikka tulevia tapaamisia kyllä suunniteltiin ryhmän kanssa. Osa toiminnan aikana muodostetuista ihmissuhteista jäi ja osa haalistui. Toiminnan päätyttyä juttelin muutaman osallistujan kanssa, ja he kokivat, että muihin ryhmäläisiin oli vaikea saada kontaktia toiminnan ulkopuolella. Järjestön tuen avulla näitä ihmissuhteita pystyttäisiin ehkä säilyttämään. Mahdollisuuksien mukaan järjestö voisi organisoida tapaamisia, joihin kaikki kyseiseen toimintaan joskus osallistuneet ihmiset olisivat tervetulleita. Näissä tapaamisissa voitaisiin muistella aiempia ryhmiä, katsella valokuvia tapaamisista ja muuten viettää aikaa muiden samaan toimintaan osallistuneiden ihmisten kanssa.

Järjestöissä ja yhdistyksissä kotoutumisen edistämiseksi tehty työ on tärkeässä roolissa palveluyhteiskunnassa, jossa tavoitteena on integroida maahanmuuttajat mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti tulomaan yhteiskuntaan. Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen edistää nuorten aikuisten

osallisuutta ja aktiivisuutta yhteiskunnassa sekä helpottaa sosiaalisten verkostojen ylläpitoa (Yeung & Grönlund, 2005, s. 169). Kolmannen sektorin maahanmuuttajille kohdennetussa toiminnassa luodaan mahdollisuuksia paikallisten ja maahanmuuttajien kohtaamisille sekä muodostetaan ihmissuhteita, jotka parhaassa tapauksessa kantavat läpi elämän.

LÄHTEET

- Anis, M. & Esberg, R. (2018). Turvaa ja suojelua palveluista ja vertaisista. Teoksessa Hiitola, J., Anis, M. & Turtiainen, K. (toim.) *Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi: Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä*. Vastapaino.
- Angrosino, M. (2007). *Doing Ethnographic and Observational Research*. London: SAGE. <https://dx.doi.org/10.4135/9781849208932>
- Björklund, K. (2014). "*Haluun koulutusta, haluun työtä ja elämän Suomessa*": Yksintulleiden alaikäisten pakolaisten kotoutuminen Varsinais-Suomessa. Siirtolaisuusinstituutti.
- Esberg, R. (2020). *Iranista Suomeen muuttaneiden naisten sosiaaliset suhteet ja niiden merkitys yhteiskuntaan kiinnittymisessä*. [Väitöskirja, Turun yliopisto]. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8178-6>
- Fingerroos, O., Kajander, K., & Lappi, T. (2022). Kulttuurien tutkimuksen menetelmät. Finnish Literature Society / SKS.
- Fehr, B., & Harasymchuk, C. (2022). *Conceptions and the experience of friendship in underrepresented groups*. *Personal relationships*, 29(3), 451-487. <https://doi.org/10.1111/pere.12431>
- Fer, S. (2016). *Theoretical models of interpersonal communication and second language acquisition of immigrants*. *Journal of identity and migration studies: JIMS*, 10(1), 22-32. <https://www.proquest.com/docview/1792215163/fulltextPDF/94DC398FE368430BPQ/1?accountid=11774>
- Frödin, O., Fredholm, A. & Sandberg, J. (2021). *Integration, cultural preservation and transnationalism through state supported immigrant organizations: A study of Sweden's national ethnic associations*. *Comparative migration studies*, 9(1), 1-20. <https://doi.org/10.1186/s40878-021-00245-1>
- Green, E. G. T., Visintin, E. P., Sarrasin, O., & Hewstone, M. (2020). *When integration policies shape the impact of intergroup contact on threat perceptions: A multilevel study across 20 European countries*. *Journal of ethnic and*

migration studies, 46(3), 631-648.

<https://doi.org/10.1080/1369183X.2018.1550159>

Hofstede, G. H. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations* (2nd ed.). Sage.

Honkasalo, V. (2017). Osallisuus vaatii toteutuakseen turvaa, aitoa kuuntelemista, ystävyysverkostoja ja tietoa. Teoksessa Honkasalo, V., Maïche, K., Onodera, H., Peltola, M., & Suurpää, L. (toim.) *Nuorten turvapaikanhakijoiden elämää vastaanottovaiheessa*. Nuorisotutkimusverkosto.

<https://jyu.finna.fi/Record/jykdok.1905466?imgid=1>

Huttunen, L. & Juntunen, M. (2020). *Suburban encounters: Super-diversity, diasporic relationality and everyday practices in the Nordic context*. *Journal of ethnic and migration studies*, 46(19), 4124-4141.

<https://doi.org/10.1080/1369183X.2018.1531695>

Hyttinen, S., & Valkonen, T. (2018). *Yksinäisten työkäisten vuorovaikutussuhteet*. Prologi: puheviestinnän vuosikirja, 14, 26-42.

<https://doi.org/10.33352/prlg.95928>

Hyväri, S. (2005). Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet.

Teoksessa Nylund, M., & Yeung, A. B. (toim.) *Vapaaehtoistoiminta: Anti, arvot ja osallisuus*. Vastapaino.

Hämeenaho, P. & Koskinen-Koivisto, E. (2018). *Moniulotteinen etnografia* (2. painos.). Ethnos ry. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-68509-3-1>

Isola, A-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. (2017). *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>

Kalliokoski, T. (2020). *Yhteisöllisyyden rajat yhteistoiminnan ja ihmisen perushyöien näkökulmasta*. [Väitöskirja, Helsingin yliopisto].

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-6077-5>

Knappert, L., van Dijk, H., Yuan, S., Engel, Y., van Prooijen, J. & Krouwel, A.

(2021). *Personal contact with refugees is key to welcoming them: An analysis of*

- politicians' and citizens' attitudes towards refugee integration. Political psychology, 42(3), 423–442. <https://doi.org/10.1111/pops.12705>*
- Kokkonen, L., Pöyhönen, S., Reiman, N., & Lehtonen, T. (2019). Sosiaaliset verkostot ja kielenoppiminen: kohti uutta ajattelua kotoutumiskoulutuksesta. Teoksessa V. Kazi, A. Alitolppa-Niitamo, & A. Kaihovaara (toim.), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019 : tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. Työ- ja elinkeinoministeriö. TEM oppaat ja muut julkaisut, 2019:10. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-487-7>
- Kokkonen, L. (2010). *Pakolaisten vuorovaikutussuhteet: Keski-Suomeen muuttaneiden pakolaisten kokemuksia vuorovaikutussuhteistaan ja kiinnittymisestä uuteen sosiaaliseen ympäristöön*. [Väitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4068-3>
- Koskinen-Sinisalo, K. (2015). *Pitkä tie: Maahanmuuttajasta opettajaksi Suomeen*. [Väitöskirja, Tampereen yliopisto]. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9960-9>
- Kumpulainen, K., Husu, H., Iaitos, Y. j. f., Philosophy, D. o. S. S. a., Sosiologia, Kulttuuripolitiikka, . . . Policy, C. (2020). *Nuorten yhteiskunnallinen osallistaminen kulttuuri- ja vapaa-ajan toiminnan kautta*. Kulttuuripolitiikan tutkimuksen seura. <https://doi.org/10.17409/kpt.99443>
- Laki kotoutumisen edistämisestä, 681/2023, (2023), Helsingissä 14.4.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230681>
- Laurentsyeva, N., & Venturini, A. (2017). *The Social Integration of Immigrants and the Role of Policy – A Literature Review*. *Inter economics, 52(5), 285-292.* <https://doi.org/10.1007/s10272-017-0691-6>
- Lee, J., Hong, J., Zhou, Y., & Robles, G. (2020). *The Relationships Between Loneliness, Social Support, and Resilience Among Latinx Immigrants in the United States*. *Clinical social work journal, 48(1), 99-109.* <https://doi.org/10.1007/s10615-019-00728-w>
- Louhela, U. (2016). *Nuorten osallisuuskertomuksia Juopulin yhteisössä*. [Väitöskirja, Lapin yliopisto]. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-881-7>

- Luhmann, M., & Hawkley, L. C. (2016). *Age Differences in Loneliness From Late Adolescence to Oldest Old Age*. *Developmental psychology*, 52(6), 943-959.
<https://doi.org/10.1037/dev0000117>
- Madden, R. (2017). *Being Ethnographic: A Guide to the Theory and Practice of Ethnography*.
- Migri. (22.1.2016). Vuonna 2015 myönnettiin hieman yli 20 000 oleskelulupaa, uusia Suomen kansalaisia reilut 8 000.
<https://migri.fi/-/vuonna-2015-myonnettiin-hieman-yli-20-000-oleskelulupaa-uusia-suomen-kansalaisia-reilut-8-000>
- Noe, W., Affandi, I., Malihah, E. & Sunatra, S. (2018). *The dynamics of multi-cultural values of Banuroja community in building social integration a socio-cultural ethnographic study in Gorontalo*. *Journal of human behavior in the social environment*, 28(6), 758-770.
<https://doi.org/10.1080/10911359.2018.1458680>
- Onodera, H. & Peltola, M. (2017). Ystävyys, sosiaaliset suhteet ja nuorten turvapaikanhakijoiden poikkeukselliset olot. Teoksessa Honkasalo, V., Maïche, K., Onodera, H., Peltola, M., & Suurpää, L. (toim.) *Nuorten turvapaikanhakijoiden elämää vastaanottovaiheessa*. Nuorisotutkimusverkosto.
<https://jyu.finna.fi/Record/jykdok.1905466?imgid=1>
- Pakolaisten asemaa koskeva yleissopimus, 77/1968 (1968), Annettu Genevessä 28 päivänä heinäkuuta 1951.
https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1968/19680077/19680077_2
- Phillimore, J., Humphris, R., & Khan, K. (2018). *Reciprocity for new migrant integration: Resource conservation, investment and exchange*. *Journal of ethnic and migration studies*, 44(2), 215-232.
<https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1341709>
- Phillimore, J., Morrice, L., Kabe, K., Hashimoto, N., Hassan, S. & Reyes, M. (2021). *Economic self-reliance or social relations? What works in refugee integration? Learning from resettlement programmes in Japan and the UK*. *Comparative migration studies*, 9(1), 1-19.

<https://doi.org/10.1186/s40878-021-00223-7>

Ponizovsky, A. M., & Ritsner, M. S. (2004). *Patterns of loneliness in an immigrant population*. *Comprehensive psychiatry*, 45(5), 408-414.

<https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2004.03.011>

Pöyhönen, S., Kokkonen, L., & Tarnanen, M. (2019). *Turvapaikanhakijoiden kertomuksia sosiaalisista verkostoista ja kuulumisen tunteista*. In E. Lyytinen (Ed.), *Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa* (pp. 183-204).

Siirtolaisuusinstituutti. Tutkimus / Siirtolaisuusinstituutti, 2.

<https://siirtolaisuusinstituutti.fi/wp-content/uploads/2019/12/t-02-isbn-978-952-7167-60-1-turvapaikanhaku-ja-pakolaisuus-suomessa.pdf>

Rodriguez, D. X., McDaniel, P. N. & Ahebee, M. (2018). *Welcoming America: A Case Study of Municipal Immigrant Integration, Receptivity, and Community Practice*. *Journal of community practice*, 26(3), 348-357.

<https://doi.org/10.1080/10705422.2018.1477081>

Rouvinen-Wilenius, P., & Koskinen-Ollonqvist, P. (2011a). *Terveyden epätasa-arvosta tasa-arvoon*. Teoksessa *Terveyden edistämisen keskus*, Rouvinen-Wilenius, P., & Koskinen-Ollonqvist, P. (toim.) *Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen: Järjestöt suunnan näyttäjinä*. Terveyden edistämisen keskus.

Rouvinen-Wilenius, P., Aalto-Kallio, M., Koskinen-Ollonqvist, P. & Nikula, T. (2011b). *Osallisuus osana tasa-arvoa*. Teoksessa *Terveyden edistämisen keskus*, Rouvinen-Wilenius, P., & Koskinen-Ollonqvist, P. (toim.) *Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen: Järjestöt suunnan näyttäjinä*. Terveyden edistämisen keskus.

Ruiz Sportmann, A. S. & Greenspan, I. (2019). *Relational Interactions Between Immigrant and Native-Born Volunteers: Trust-Building and Integration or Suspicion and Conflict?* *Voluntas* (Manchester, England), 30(5), 932-946.

<https://link-springer-com.ezproxy.jyu.fi/content/pdf/10.1007/s11266-019-00108-5.pdf>

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (2010). *Haastattelun analyysi*.

Vastapaino. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789517685023>

- Sandell, R. & Contucci, P. (2015). *How integrated are immigrants?* Demographic research, 33, 1271-1280. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2015.33.46>
- Saukkonen, P. (2020). *Suomi omaksi kodiksi: Kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet*. Gaudeamus.
<https://www.elibslibrary.com/book/9789523456587>
- Shi, L. (2023). *Is Cross-Group Friendship Related to Less Perceived Criminal Threat of Immigrants and Less Negative Attitudes Toward Immigrants to the United States?* International criminal justice review.
<https://doi.org/10.1177/10575677231194816>
- Sisäministeriö. Maahanmuutto. Turvapaikanhakijat ja pakolaiset.
<https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>
- Sobczykński, M. (2019). *Causes and main routes of the mass immigration to Europe in 2015*. European spatial research and policy, 26(2), 7-34.
<https://doi.org/10.18778/1231-1952.26.2.01>
- Sotkasiira, T. (2018). *Kotoutumista vai hyvinvointia? Metafora-analyysi syrjäseutujen kotopalveluista*. Hiitola, J., Anis, M. & Turtiainen, K. (toim). *Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi: Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä*. Vastapaino.
- Swart, H., Moeschberger, S., Kagee, A., & Hewstone, M. (2023). *Perceived diversity, threat, and attitudes towards immigrants: The mitigating role of cross-group friendships and empathy*. South African journal of psychology, 53(1), 44-56. <https://doi.org/10.1177/00812463221093520>
- Taskinen, S. (2017). *"Ne voi opita toisilta": Kasvatustieteellinen design-tutkimus maahanmuuttajaoppilaiden osallisuutta edistävästä luokkakäytännestä*. [Väitöskirja, Lapin yliopisto]. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-029-6>
- TENK. (11.10.2023). Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö. <https://tenk.fi/fi/tenk>
- Turtiainen, K. & Sapir, H. (2021). *Yhteisölähtöisen kotoutumisen mahdollisuudet Suomessa*. Työ- ja elinkeinoministeriö.
<http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-659-8>

- Turtiainen, K., Kokkonen, T., Viitasalo, K., Chydenius, K. y., Chydenius, K. U. C., yksikkö, S. & Sciences, T. U. o. S. (2018). *Aktiivisen kansalaisuuden mahdollisuudet kotouttamistyön ulkoisten ehtojen ja maahanmuuttajien tarpeiden ristipaineissa*. Sosiaalipoliittinen yhdistys.
<https://doi.org/10.30668/janus.76453>
- UNHCR Suomi. (2022). Yhdistyneiden Kansakuntien pakolaisjärjestö. Tilastot ja lähteet.
<https://www.unhcr.org/neu/fi/tilastot-ja-lahteet>
- UNRIC. (18.1.2023). Yhdistyneiden Kansakuntien alueellinen tiedotuskeskus.
<https://unric.org/fi/11-seurattavaa-kriisia-vuodelle-2023/>
- Vaida, S. & Şerban, D. (2021). *Group Development Stages. A brief Comparative Analysis of Various Models*. Studia Universitatis Babeş-Bolyai. Psychologia-Paedagogia, 66(1), 91-110.
<https://doi.org/10.24193/subbpsyped.2021.1.05>
- Valkeapää, H. (2016). *Maahanmuuttaja-afgaanien kotitalouden toiminta ja akkulturaatio*. [Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto].
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-2033-1>
- Valero, J. N., Griffith-Yates, G., Kim, S. S., Park, H. J., Jung, K., Kim, M. J. & Cho, M. (2020). *The Role of Nongovernmental Organizations in Refugee and Immigrant Integration: A Qualitative Exploratory Study of Seoul, South Korea*. International journal of public administration, 43(2), 166-175.
<https://doi.org/10.1080/01900692.2019.1694036>
- Vine, M., & Greenwood, R. M. (2023). Cross-group friendship and collective action in community solidarity initiatives with displaced people and resident/nationals. *Frontiers in psychology*, 14, 1042577.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1042577>
- Watson, A. & Till, K.E. (2010). *Ethnography and Participant Observation*. De-Lyser, D. (toim.). The SAGE handbook of qualitative geography. (s. 121-137).
<https://dx.doi.org/10.4135/9780857021090.n9>

- Wessendorf, S. & Phillimore, J. (2019). *New Migrants' Social Integration, Embedding and Emplacement in Superdiverse Contexts*. *Sociology (Oxford)*, 53(1), 123-138. <https://doi.org/10.1177/0038038518771843>
- Wessendorf, S. (2019a). *Pioneer migrants and their social relations in super-diverse London*. *Ethnic and racial studies*, 42(1), 17-34. <https://doi.org/10.1080/01419870.2017.1406126>
- Wessendorf, S. (2019b). *Migrant belonging, social location and the neighbourhood: Recent migrants in East London and Birmingham*. *Urban studies (Edin-burgh, Scotland)*, 56(1), 131-146. <https://doi.org/10.1177/0042098017730300>
- Yeung, A. B. & Grönlund, H. (2005). Nuorten aikuisten arvot, asenteet ja osallisuus. Teoksessa Nylund, M., & Yeung, A. B. (toim.) *Vapaaehtoistoiminta: Anti, arvot ja osallisuus*. Vastapaino.
- You, J., & Ma, Y. (2022). *Becoming them or remaining us? The impact of communication on immigrant integration*. *Applied economics letters*, 29(6), 514-519. <https://doi.org/10.1080/13504851.2021.1874608>

LIITTEET

Liite 1. Tietosuojailmoitus selkokielellä

TIETOSUOJAILMOITUS TUTKIMUKSESTA TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVALLE

25.11.2021

Tutkimus tarkoittaa toimintaa, jonka aikana yksi tai useammat ihmiset keräävät tietoa jostakin aiheesta. He kokoavat keräämänsä tiedot tutkimustuloksiksi, ja tekevät siitä päätelmiä. He haluavat oppia aiheesta, jotain uutta.

Sinun ei ole pakko osallistua tähän tutkimukseen.

Voit sanoa milloin tahansa, ettet halua enää osallistua tutkimukseen.

1. TUTKIMUKSEN NIMI, LUONNE JA KESTO

Tämä tutkimus koskee [REDACTED] hanketta.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan maahanmuuttoa, kotoutumista ja [REDACTED] ryhmätoimintaa.

2. MIHIN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY PERUSTUU

Henkilötietoja voivat olla esimerkiksi sinun nimesi, ikäsi tai kotipaikkakuntasi.

Henkilötietojasi käsitellään lain mukaisesti (EU:n yleinen tietosuojasetus, artikla 6, kohta 1).

Tutkittavan suostumus

3. TUTKIMUKSESTA VASTAAVAT TAHOT

Tutkimuksen tekijä opiskelee Jyväskylän yliopistossa opettajaksi.

Opettajan koulutus kestää viisi vuotta.

Tämä tutkimus on näiden opintojen lopputyö.

Tutkimuksen tekijä (Eli henkilö, joka tekee tutkimuksen ja on vastuussa henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten noudattamisesta):

Hilla Kotala, [REDACTED]

Tutkimuksen ohjaaja on henkilö, joka opettaa Jyväskylän yliopistolla.

Hän ohjaa ja auttaa tutkijaa kirjoittamaan tämän tutkimuksen.

Tutkimuksen ohjaaja:

Tamás Péter Szabó, FT/Ph.D. Yliopistonlehtori (monikielisyys ja opettajankoulutuksen kansainvälistyminen) ja dosentti (kielimaismatutkimus) Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitos

4. TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS

[REDACTED] hankkeen tavoitteena on yksin maahan tulleiden nuorten osallisuuden ja oma-aloitteisuuden tukeminen. [REDACTED] ryhmätoiminta tähtää erityisesti kaksisuuntaiseen kotoutumisen edistämiseen.

Tässä tutkimuksessa halutaan selvittää:

- minkälaista [REDACTED] ryhmätoiminta on
- kokevatko ryhmäläiset kuuluvansa joukkoon [REDACTED] ryhmässä
- kuinka paljon ryhmäläiset pystyvät osallistumaan [REDACTED] -tapaamisissa toimintaan ja keskusteluihin.

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ

Kun osallistut tähän tutkimukseen, olet siinä mukana koko [REDACTED] toiminnan ajan (10 tapaamista).

Sinua voidaan pyytää myös osallistumaan haastatteluun.

6. TUTKIMUKSEN MAHDOLLISET HYÖDYT JA HAITAT TUTKITTAVILLE

Tutkimuksen avulla, saadaan tietoa [REDACTED] -hankkeen [REDACTED] -ryhmätoiminnasta.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää [REDACTED] toiminnan kehittämiseen

7. HENKILÖTIETOJEN SUOJAAMINEN

Tutkija tekee muistiinpanoja [REDACTED] ryhmän tapaamisista, joissa kerrotaan esimerkiksi:

- mitä tapahtuu
- mistä keskustellaan
- minkälaisia ryhmän jäsenet ovat
- mitkä ovat hyviä asioita ryhmän toiminnassa
- mitkä ovat kehitettäviä asioita ryhmän toimissa.

Muistiinpanoihin ei kirjoiteta ryhmäläisten nimiä tai muita henkilötietoja.

Muistiinpanoja säilytetään tutkijan kotona.

Voit luottaa, että tietoja säilytetään huolellisesti, eikä niitä anneta ulkopuolisille.

Kun tutkimus on kirjoitettu, sinua ei voi tunnistaa tekstistä.

Tutkimuksen tekstissä sinusta puhutaan vain ryhmän jäsenenä.

Tutkimusaineistoa säilytetään Jyväskylän yliopiston tutkimusaineiston käsittelyä koskevien tietoturvakäytänteiden mukaisesti.

Liite 2. Vuorovaikutukseen liittyvän pienryhmäkeskustelun kysymykset

Mieti:

**Mitä voit tehdä, jos et ymmärrä,
mitä toinen puhuu?**

Reflect:

**What can you do if you cannot
understand what people are
talking about?**

Mieti:

**Mitä voit tehdä, jos huomaat, ettei
joku ymmärrä, mistä puhutaan?**

Reflect:

**What can you do, if you notice, that
someone doesn't understand what
is being said?**

Mieti:

**Miten voit osoittaa toiselle, että
kuuntelet ja olet kiinnostunut?**

Reflect:

**How you can imply that you
really are listening and
interested?**

Mieti:

**Mitä sinä voit tehdä, jotta
kukaan ei jäisi yksin
tapaamisissamme?**

Reflect:

**What can you do to prevent
people feeling lonely in our
meetings?**